

PROPOSTES ECOFEMINISTES PER A L'ACCIÓ CLIMÀTICA

Zo Randriamaro
i Nicola Scherer

**Com els canvis de deute
i els mercats de carboni
impedeixen transicions
justes i urgents**

**El cas de
MADAGASCAR**

Títol:

Propostes ecofeministes per a l'acció climàtica. El cas de Madagascar. Com els canvis de deute i els mercats de carboni impedeixen transicions justes i urgents

Autores:

Zo Randriamaro, randriamarozo@gmail.com

Nicola Scherer, nicola.scherer@odg.cat, +34 722 533 507

Revisió:

Clàudia Custodio, Marta Perez, Júlia Martí i Alfons Perez.

Traducció:

L'Apòstrof, SCCL

Impressió:

Edició: Observatori del Deute en la Globalització
c/ Junta de Comerç, 20 principal. 08001 Barcelona

observatori@odg.cat · Tel: 93 301 17 93 · www.odg.cat

Novembre 2025

Amb el suport de:

**Ajuntament
de Barcelona**

Aquesta publicació ha estat cofinançada per la Unió Europea i l'Ajuntament de Barcelona. El seu contingut és responsabilitat exclusiva de l'Observatori del Deute en la Globalització (ODG), i no necessàriament reflecteix les opinions dels organismes finançadors.

Imatges:

Portada:
Aleix Cabarrocas Garcia ([Flickr](#))

Pàgina 1:
Glassholic ([Flickr](#))

Pàgina 2:
ODG 2024

Vostè és lliure de:

- Compartir: copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà o format.
- Adaptar: barrejar, transformar i crear a partir del material.

El llicenciador no pot revocar aquestes llibertats mentre compleixi els termes de la llicència:

- Reconeixement: ha de reconèixer adequadament l'autoria, proporcionar un enllaç a la llicència i indicar si s'han fet canvis.
- Pot fer-ho de qualsevol manera raonable, però no d'una manera que suggereixi que té el suport del llicenciador o el rep per l'ús que fa.
- No comercial: no podeu utilitzar el material amb fins comercials.
- Compartir Igual: si barreja, transforma o crea a partir del material, haurà de difondre'n les contribucions sota la mateixa llicència que l'original.

- No hi ha restriccions addicionals: no podeu aplicar termes legals o mesures tecnològiques que legalment restringeixin realitzar allò que la llicència permet.

Avisos:

- No ha de complir amb la llicència per als elements de domini públic del material o quan la seva utilització estigui permesa per aplicar una excepció o un límit.

- No es donen garanties. La llicència pot no oferir tots els permisos necessaris per a la utilització prevista. Per exemple, altres drets com els de publicitat, privadesa, o els drets morals poden limitar l'ús del material.

PROPOSTES ECOFEMINISTES PER A L'ACCIÓ CLIMÀTICA

Zo Randriamaro
i Nicola Scherer

**Com els canvis de deute
i els mercats de carboni
impedeixen transicions
justes i urgents**

**El cas de
MADAGASCAR**

Resum

En aquest informe, prenem tres exemples de les actuals negociacions de la COP30 i sostenim que són falses solucions per superar els múltiples reptes als quals ens enfrontem. Quan diem que són “falses solucions” vol dir que ni resolen la crisi climàtica ni ofereixen el canvi estructural necessari per reduir les desigualtats. Prenent Madagascar com a cas emblemàtic, utilitzem una recerca basada en proves per desemmascarar els canvis de deute per natura i els mercats de carboni. Ambdues polítiques són presentades com a solucions climàtiques pels governs malgaix i espanyol, i aquesta visió parteix del total suport de les institucions financeres internacionals com el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional. Així i tot, beneficien principalment els països i les corporacions riques, i no provoquen el canvi sistèmic necessari. També defensem que un mecanisme per a una transició justa vàlid a la COP30 ha d'incloure la noció de reparacions, reconeixent els deutes ecològics, colonials i reproductius amb el Sud Global¹ i amb les dones. A la COP30, els governs s'haurien de comprometre amb solucions climàtiques polítiques valentes i transformadores per superar els múltiples reptes i fer un pas endavant cap a un món més just.

1 Què entenem per “Sud Global” i “Nord Global”? Més que no pas fer referència a la ubicació geogràfica dels països, els termes “Sud Global” i “Nord Global” fan referència al seu poder i riquesa relatius. Els països del Nord Global (com ara els Estats Units, el Regne Unit, el Canadà, Austràlia, el Japó i molts països europeus) disposen de poder i riquesa, mentre que els països del Sud Global (que inclouen molts dels antics països colonitzats de l'Àfrica, l'Amèrica Llatina, l'Orient Mitjà i Àsia) tenen menys poder i riquesa a escala mundial. Aquests termes no són perfectes i poden simplificar en excés les diferències dins i entre països, ja que la desigualtat i la pobresa existeixen independentment del nivell d'ingressos global d'un país. Tot i així, són una manera útil d'expressar les desigualtats dins del sistema mundial. També som conscients que existeixen altres agrupacions importants, com els BRICS. Els BRICS són un grup d'onze estats membres de les Nacions Unides: el Brasil, Rússia, l'Índia, la Xina, Sud-àfrica, l'Aràbia Saudita, Egipte, els Emirats Àrabs Units, Etiòpia, Indonèsia i l'Iran. Aquest grup ha guanyat poder econòmic durant les darreres dècades. En conjunt, el producte interior brut (PIB) dels BRICS supera la mitjana mundial i representa el 40% de l'economia global. Gràcies al seu paper rellevant en l'economia mundial, el grup BRICS influeix cada vegada més en la governança internacional i en espais com les COP.

Índex

Resum	1
1. Establir el marc global	4
2. Estudi de cas: Madagascar	10
2.1. L'actual crisi del deute i ecològica de Madagascar	12
2.1.1. Desenvolupaments recents del deute a Madagascar	13
2.1.2. Vincles entre clima i deute	17
2.2. Falses solucions per a Madagascar: mecanismes de finançament que no resolen ni la crisi del deute ni la crisi climàtica	18
2.2.1. Els canvis de deute per natura a Madagascar	18
2.2.2. Mercats de carboni per a Madagascar	21
2.2.3. Reparacions per a Madagascar: una anàlisi dels costos ecofeministes per a Toliara	25
3. Recomanacions polítiques: solucions justes per al deute i el finançament climàtic a Madagascar	36

1. Establir el marc global

Una vegada més, governs d'arreu del món es reuneixen a la Conferència de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic (UNFCCC), coneguda com la COP30 (Conferència de les Parts). Enguany, les delegacions nacionals es reuniran a Belém, Brasil. Les negociacions climàtiques actuals tenen lloc en una situació multilateral deteriorada. Els conflictes internacionals i la militarització s'intensifiquen, i els dos anys de genocidi a Gaza mostren la manca de voluntat del Nord Global per defensar els drets humans de tothom. A més, governs de dreta i extrema dreta —com l'actual administració Trump als EUA— bloquegen i deslegitimen els espais de presa de decisions multilaterals com la COP, de manera que dificulten una governança global democràtica. Tot i que no s'espera que la delegació estatunidenca assisteixi a la COP30 de Belém,ⁱ influirà en les negociacions des de fora i seguirà competint amb la segona economia mundial, la Xina, com ja ha fet en les COP anteriors.

4

A banda dels múltiples reptes polítics, ens enfrontem a reptes estructurals de fons. L'emergència climàtica és més devastadora amb cada any que passa, i amenaça els mitjans de vida de milers de milions de persones i d'espècies —especialment al Sud Global. Per exemple, Madagascar és un dels països més vulnerables davant el canvi climàtic. L'illa és considerada un punt calent de ciclons perquè està situada a la regió sud-oest de l'oceà Índic, una de les zones més actives del món pel que fa als ciclons tropicals. Aquests fenòmens meteorològics extrems són cada cop més freqüents i intensos; modifiquen la distribució i la quantitat de pluja, i provoquen inundacions i sequeres. A més, els nivells globals de diòxid de carboni (CO₂) a l'atmosfera van assolir un nou màxim el 2024.ⁱⁱ

Amb un deute públic global que va arribar als 97 bilions de dòlars el 2023,ⁱⁱⁱ el món mai no havia estat tan endeutat. Segons Erlassjahr, el 55% dels 152 països analitzats al Sud Global estan críticament o molt críticament endeutats, en contrast amb el 37% que ho estaven abans de la pandèmia de la COVID-19.^{iv} El *Fiscal Monitor* de l'FMI indica que el 80% de l'economia mundial té nivells de deute més alts i que creixen més ràpidament que abans del 2020.^v Aquests nivells elevats de deute fan que els països del Sud Global siguin més vulnerables. Els més empobrits depenen de la intervenció de l'FMI, i de préstecs condicionats que els obliguen a pagar el deute extern abans d'invertir en àmbits com l'educació, la salut o l'acció climàtica. Les estadístiques de la UNCTAD mostren que 19 països paguen més interessos pel deute del que inverteixen en educació, mentre que 45 països paguen més interessos del que inverteixen en sanitat.^{vi} Almenys 48 països, amb una població total de 3.300 milions de persones, no inverteixen prou en educació o salut a causa del deute. Aquestes polítiques d'austeritat situen les dones i les nenes en un triple desavantatge:^{vii} són les primeres a perdre

l'accés als serveis bàsics (com la salut i l'educació), les primeres a perdre feines a la primera línia dels serveis públics, i les primeres a haver-se d'encarregar del treball de cures no remunerat que augmenta quan fallen els serveis públics o quan es produeixen desastres climàtics. La privatització dels serveis públics els fa inaccessible per a la majoria de dones i nenes, i aquesta situació és encara més greu per a aquelles que pateixen desigualtats múltiples per raó de raça, ingressos, classe, edat, discapacitat, indigenitat, orientació sexual o identitat de gènere.

Diversos estudis dels darrers anys han demostrat que hi ha un cercle viciós entre el clima i el deute.^{viii} Els desastres naturals augmenten tant el cost del crèdit com el risc de crisi del deute als països del Sud Global, sovint molt endeutats amb deutes externs. Un estudi d'Action Aid Internacional (2023) mostra que el 93% dels països més vulnerables a l'emergència climàtica estan sobreendeutats o corren un risc significatiu d'estar-ho.^{ix} Adaptar-se a l'emergència climàtica és costós. A Madagascar, per exemple, el cost de l'adaptació es va estimar en 1.000 milions de dòlars anuals el 2021, mentre que el cost total actual és d'uns 30.100 milions. A més, les pèrdues i els danys causats pels desastres climàtics poden generar un cicle que agreuja el deute extern, ja que els països es veuen obligats a endeutar-se per recuperar-se i reconstruir infraestructures, sovint amb interessos elevats i condicions comercials. En el cas de Madagascar, les pèrdues associades a desastres climàtics com inundacions i ciclons s'estimen entre 470 i 940 milions de dòlars anuals durant els últims sis anys.^x Que les petites nacions insulars més exposades acabin pagant els interessos més alts pels préstecs que reben és un clar exemple d'injustícia climàtica, basant-se en el risc que la crisi climàtica afecti la seva capacitat de retorn.^{xi}

També hi ha un impacte de gènere en la relació entre clima i deute. Si prenem Madagascar com a exemple, com que el sistema alimentari malgaix depèn del clima, els fenòmens extrems com la calor, la sequera, les inundacions i els ciclons provoquen més xocs en la producció d'aliments. Les dones de les comunitats rurals pateixen els efectes combinats de les crisis climàtiques, ecològiques, socials i alimentàries, pel seu rol de gènere com a productores principals d'aliments domèstics, cuidadores, i proveïdores d'aigua, energia i altres necessitats bàsiques per a la reproducció social ([vegeu el capítol 2.2.3: Reparacions per a Madagascar: una anàlisi de cost ecofeminista per a Toliara](#)).

Pel que fa a les polítiques internacionals sobre solucions climàtiques, una tendència important dels darrers anys ha estat la promoció de plans verds de transició per reduir emissions de CO₂ i descarbonitzar les economies. Alguns exemples són el Pacte Verd Europeu (2019), la Llei de reducció de la inflació dels EUA (IRA 2022) i el catorzè Pla Quinquennal de la Xina (2021–2025).^{xii} Aquests plans, però, estan pensats per garantir el creixement econòmic mentre es redueixen les emissions de CO₂, substituint les indústries contaminants basades en combustibles fòssils per energies renovables, l'electrificació i les tecnologies “netes”.^{xiii} Estan fets a mida per satisfer les necessitats dels inversors privats, convertint el clima en un nínxol d'inversió rendible. Aquests plans de transició verda es complementen parcialment amb plans de transició justa que busquen adaptar el treball assalariat a les economies canviants. Tot i això, cap reconeix, valora o inverteix en el treball de cures remunerat i no remunerat —l'economia de les cures—, el qual recau de manera desproporcionada sobre les dones i les comunitats marginalitzades. Invertir en l'economia de les cures és essencial si es vol ampliar la resiliència climàtica per tal que les comunitats es puguin adaptar al canvi climàtic. L'economia de les cures dona suport a les poblacions vulnerables més afectades pels desastres climàtics, i ajuda a mantenir l'estabilitat social i econòmica necessària per implementar estratègies més àmplies de descarbonització. Finançar l'economia de les cures és important per a la descarbonització: és un sector de baixes emissions i pot generar feines socialment necessàries.

6

A més, com que aquestes transicions “verdes” al Nord Global es basen en noves tecnologies que requereixen quantitats immenses de matèries primeres, augmenten les tensions globals entre les principals economies (concretament, els EUA, la UE i la Xina) per l'accés a materials estratègics anomenats “de transició” com les terres rares, el liti, el coure o el níquel.^{xiv} A la UE, la Llei europea de matèries primeres crítiques (2024) marca la política sobre aquests recursos, establint objectius i estratègies per assolir-los. Tot i així, els estats membres saben que no poden complir aquests objectius per si sols: a més de treure'n una part d'explotacions en els seus territoris, busquen assegurar proveïdors al Sud Global. En el cas de Madagascar, amb l'argument d'obtenir ingressos mitjançant l'exportació de matèries primeres, és molt probable que augmenti l'extracció de terres rares. Tanmateix, la mineria comporta un enorme cost social i ambiental per a les comunitats afectades, fet que comporta que Madagascar esdevingui una zona de sacrifici per a la “transició verda” del Nord Global.^{xv}

Pel que fa al deute, encara no existeix un mecanisme internacional, transparent i vinculant de reestructuració i cancel·lació del deute per als països endeutats. Per tant, prevalen els interessos dels creditors: els primers processos de reestructuració del deute dels països sobreendeutats després de la pandèmia de la COVID-19 mostren que els creditors concedeixen el mínim alleujament possible. La recuperació a llarg termini dels països és desatesa deliberadament.^{xvi} En la pràctica, el model estàndard de l'FMI obliga els països a continuar obrint els seus mercats a la competència internacional i a centrar-se en l'exportació de matèries primeres com

minerals crítics (aprofundint així les dinàmiques extractivistes) i monocultius com la soja o l'oli de palma per obtenir ràpidament divises estrangeres per pagar els deutes externs, que majoritàriament estan anomenats en dòlars estatunidencs.

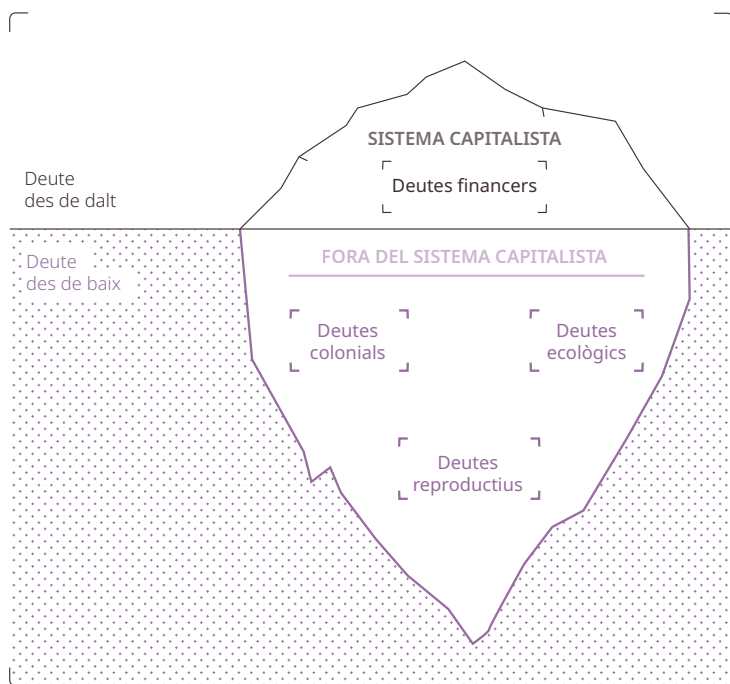
Marc teòric: deutes visibles i invisibles

Requadre 1

Per tal d'oferir propostes polítiques realment transformadores per a les negociacions climàtiques a la COP, ens basem en enfocaments feministes, decolonials i de justícia ecològica que aborden les arrels del problema de la crisi ecològica i de les desigualtats. Concretament, utilitzem el treball de Corinna Dengler "Invisible Debts: A Feminist Ecological Economics Approach to Debts from Below"^{xvii} com a eina per mirar més enllà de les actuals negociacions climàtiques. Dengler parteix de la idea dels "deutes des de dalt" i dels "deutes des de baix" que va originar Max Haiven (2020).^{xviii} Els "deutes des de dalt" són "Deutes que els oprimits deuen als poderosos", com els deutes financers avalats per institucions com el Fons Monetari Internacional (FMI) i el Banc Mundial, que són una característica clau del capitalisme. Els "deutes des de baix" són "Els deutes que es deuen als oprimits —i que a vegades aquests reclamen—, però que no són ni reconeguts ni honorats pels poderosos."^{xix} Pel que fa als deutes financers visibles, aquests són un motor essencial per a l'acumulació de beneficis per part dels donants poderosos dins l'actual sistema econòmic capitalista. Els deutes financers es mostren en xifres, i aquestes xifres són utilitzades per les institucions per comparar el creixement econòmic, decidir sobre l'estabilitat financera i, finalment, determinar les polítiques macroeconòmiques. Els deutes visibles són el focus de totes les negociacions internacionals actuals al voltant de les polítiques macroeconòmiques (G20, OCDE, procés de Finançament per al Desenvolupament de les Nacions Unides, etc.). A la COP30, els deutes financers són un tema en negociació; per exemple, s'utilitzen per argumentar si un estat disposa dels recursos financers per invertir en l'acció i la mitigació climàtiques, l'adaptació, les pèrdues i els danys. Mentrestant, els deutes invisibles no són reconeguts per la majoria dels estats, especialment pel Nord Global. Aquest és el cas dels deutes ecològics, colonials i reproductius² —cadascun és un tipus específic de deute invisible.

7

Gràfic 1:
Marc teòric: Deutes visibles i invisibles

- **Els deutes ecològics** es poden definir com el deute contret pels països enriquits amb altres països a causa de l'extracció històrica i actual dels seus recursos naturals, els impactes ambientals externalitzats i l'ús gratuït de l'espai ambiental global per dipositar-hi els seus residus.^{xx} Hi ha diferents categories de deute ecològic; per exemple, el deute climàtic o de carboni (que fa referència a les emissions desproporcionades de gasos d'efecte hivernacle), la biopirateria, les responsabilitats ambientals, l'exportació de residus tòxics o la substitució de cultius per a l'exportació. En els darrers anys hi ha hagut molts intents de quantificar aquests deutes. Per exemple, Fanning i Hickel (2023)^{xxi} calculen que els països rics han assolit fins al 70% del seu creixement econòmic mitjançant l'apropiació dels "béns comuns atmosfèrics", i que ascendeix a 107 bilions de dòlars el deute climàtic que els països rics i contaminants haurien de pagar als països que són especialment vulnerables al clima, i de renda baixa o mitjana-baixa.

- **Els deutes colonials** són els deutes que els antics països colonitzadors deuen a aquells que han estat esclavitzats i colonitzats. Pel que fa al colonialisme europeu, entre els segles XV i XX, països com Espanya, Portugal, França i Gran Bretanya van imposar el seu domini als continents americans, l'Àfrica i l'Àsia, destrossant comunitats, cultures, terres i recursos indígenes a través de l'explotació, l'extracció de recursos naturals, la violència i l'esclavitud.^{xxii} A més, la lluita de les colònies per la independència sovint va anar acompanyada de compensacions econòmiques als Estats colonitzadors. Per exemple, la primera república negra postcolonial del món, Haití, va aconseguir la independència el 1804 després d'una revolució d'esclaus reeixida, però va ser obligada a pagar 150 milions de francs d'or a França per compensar la pèrdua d'ingressos derivats de l'esclavitud. Aquesta quantitat era cinc vegades superior a la despesa anual del govern francès, equivalent avui a 21.000 milions de dòlars.^{xxiii} Els deutes colonials sovint s'associen amb el terme "deutes il·legítims" o "deutes odiosos", que són aquells contrets sense el consentiment del poble, que no el va beneficiar, i en què els creditors eren (o haurien d'haver estat) conscients d'aquests fets.^{xxiv}
- **Els deutes reproductius** fan referència al deute amb les dones, que duen a terme la part més important del treball reproductiu sense compensació monetària. Les enquestes d'ús del temps mostren que les dones fan tres quartes parts del treball de cures no remunerat i dues terceres parts del treball de cures remunerat a escala global, i en cap país la reproducció social es distribueix de manera igualitària entre els gèneres.^{xxv} El treball de cures tampoc es distribueix equitativament entre les dones. Quan una comunitat no cobreix les seves necessitats de cures, delega aquesta tasca a persones (majoritàriament dones) d'altres llocs, formant així cadenes (globals) de cures que generen un deute de cures, on els territoris receptors de migració estan endeutats amb els territoris emissors.^{xxvi} Aquestes cadenes globals de cures sovint segueixen antigues dinàmiques colonials. En aquest sentit, Bengi Akbulut (2023) defensa "Una noció de 'deute social de reproducció' que inclogui el treball reproductiu social racialitzat i abaratit que flueix del Sud Global cap al Nord".^{xxvii}

Fer visibles els deutes invisibles és una estratègia poderosa i un pas necessari per canviar la perspectiva sobre "qui deu a qui". Dona legitimitat a les demandes de reparacions, compensacions i cancel·lacions de deute. Els deutes invisibles han de ser reconeguts pels actors implicats en espais com la COP30 per tal d'oferir veritables solucions climàtiques transformadores. Els governs del Nord Global —com el d'Espanya— que es proclamen campions en la lluita contra el canvi climàtic i les desigualtats haurien de ser els primers a fer un pas endavant.

2. Estudi de cas: Madagascar

Madagascar és un cas emblemàtic que mostra les relacions de poder globals injustes que continuen existint en les negociacions internacionals sobre el clima i en les polítiques econòmiques esmentades anteriorment. En el context de les polítiques climàtiques globals, l'estudi de cas de Madagascar posa de manifest per què certs mecanismes de finançament climàtic, com els canvis de deute o els mercats de carboni, es poden considerar falses solucions que no resolen ni la crisi del deute ni la crisi climàtica a Madagascar —ni a cap altre país. A més, si analitzem els costos de gènere de la crisi climàtica per al districte de Toliara, es fa evident per què la noció de reparacions s'ha d'incloure en qualsevol pla de transició justa.

Característiques socioeconòmiques claus de Madagascar

Requadre 2

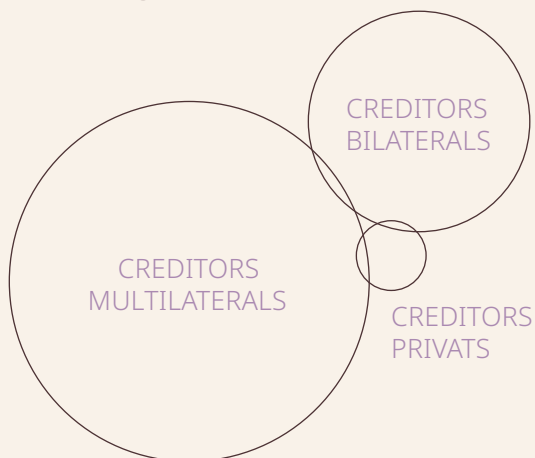
Situada a l'oest de l'oceà Índic, Madagascar és la cinquena illa més gran del món, rica en biodiversitat única i en recursos naturals com terres agrícoles, zones boscoses, costa i minerals preciosos, incloent-hi cinc dels sis materials considerats "crítics" per a la transició energètica al Nord Global. Malgrat la riquesa natural de Madagascar, més del 80% dels 30 milions d'habitants de l'illa viuen per sota del llindar de pobresa,^{xxviii} el 85% dels quals en zones rurals molt aïllades.

L'economia del país es basa principalment en l'agricultura, el turisme, la mineria i l'exportació de productes primaris com la vainilla, el clau d'espècie, el cobalt i el níquel. El sector agrícola, que inclou la ramaderia i la pesca, és l'eix vertebrador de l'economia, ja que representa el 86% de tots els llocs de treball i el 60% de l'ocupació juvenil.^{xxix} Vora 2,5 milions de persones treballen en la pesca, especialment a les zones costaneres.

Ara mateix, es troba entre els països més afectats per l'emergència climàtica, amb sequeres prolongades, més variabilitat de les precipitacions, ciclons més freqüents i intensos, i una pujada del nivell del mar que provoca erosió costanera i grans pèrdues als esculls de corall. La seva elevada vulnerabilitat als impactes climàtics juga un paper clau en la pobresa de Madagascar, on s'estima que el 25% de la població viu en zones amb alt risc de desastres naturals. Les tempestes —incloent-hi els ciclons— són amb diferència els desastres climàtics més freqüents, i des de l'any 2000 han afectat Madagascar deu vegades més que la mitjana dels països africans. Els xocs climàtics desorganitzen la productivitat biològica tant de l'agricultura com del mar, de manera que causen danys i pèrdues greus en infraestructures, ecosistemes i mitjans de vida, i generen una inseguretat alimentària extrema en diverses regions.

Madagascar és un dels principals punts calents de biodiversitat del món, amb un conjunt únic de plantes, animals i fongs —més del 90% de les quals són endèmiques—, que es troba greument amenaçat pels impactes del canvi climàtic. Aquesta crisi de biodiversitat s'agreuja per la desforestació, que va començar el 1896 quan l'illa va ser annexada per França com a colònia. Està relacionada amb les polítiques perjudicials del govern colonial sobre l'ús de la terra i l'agricultura, que van provocar "La destrucció d'aproximadament el 70% dels boscos primaris durant els trenta anys entre el 1895 i el 1925".^{xxx} Des de la independència l'any 1960, no ha canviat significativament el model econòmic insostenible heretat del règim col·onial, i això ha comportat una pèrdua estimada del 22% de les selves pluvials primàries de Madagascar entre el 2002 i el 2023, i la desaparició d'espècies úniques.

2.1. L'actual crisi del deute i ecològica de Madagascar

12

Imatge 2:
Madagascar, 2017.
Glassholic, Flickr.

2.1.1. Desenvolupaments recents del deute a Madagascar

Conceptes claus sobre el deute^{xxx}

Requadre 3

Un deute extern és el que es deu a una persona, empresa, institució o govern situat fora del país en qüestió. **Un deute intern** és el que es deu a algú dins del mateix país. Per exemple, si el govern malgaix deu diners a un banc de Madagascar, és un deute intern. Si els deu a un banc espanyol, és deute extern.

Quan s'analitza qui deu un deute, el **deute públic** és aquell que és directament degut o garantit per un organisme governamental (sigui central o local). Una garantia és quan el govern declara que pagarà un deute si el prestatari —sovint una empresa pública— no pot fer-ho. El deute privat és el que deu una empresa privada o un altre prestatari que no ha estat garantit pel govern. Tot i això, també s'utilitza el terme “deute privat” per referir-se a qui es deu el deute (consulteu “creditors privats”).

Generalment, en els processos i espais internacionals, quan es tracta la qüestió de “a qui deu un país el seu deute financer?”, ens referim al **deute públic extern**. Hi ha tres grans grups de creditors als quals un govern pot deure diners:

- **Creditors multilaterals:** són institucions propietat de diversos governs. Inclouen grans institucions financeres com l'FMI i el Banc Mundial, organitzacions regionals de desenvolupament com el Banc Africà de Desenvolupament i entitats de préstec creades per grups específics de països, com el Fons de l'OPEP per al Desenvolupament Internacional. Els creditors multilaterals es coordinen a través de marcs formals i informals. Quan un país no pot tornar el seu deute, és principalment l'FMI qui gestiona la reestructuració del deute i proporciona assistència mitjançant programes d'ajust específics per país.
- **Creditors bilaterals:** el deute bilateral és el que es deu a un altre govern. Dins d'aquest tipus de deute, el Club de París és un grup de 22 governs, principalment del Nord Global i enriquits, que sovint negocien conjuntament amb els països deutors.³ “No-Club de París” es refereix, per tant, a altres prestadors governamentals. Alguns dels més grans són la Xina, l'Aràbia Saudita, els Emirats Àrabs Units i l'Índia, que han participat en negociacions de reestructuració del deute com a membres *ad hoc*.
- **Creditors privats:** el deute privat és el que es deu al sector privat. Per exemple, els bancs privats sovint concedeixen préstecs directament a països del Sud Global. Els principals bancs comercials es reuneixen al Club de Lon-

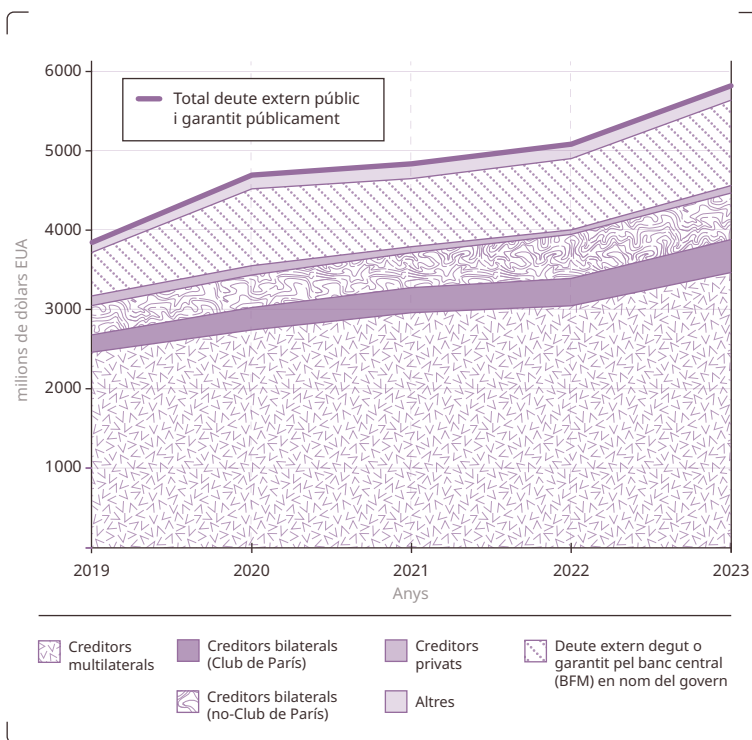
dres per renegociar el deute sobirà que els deuen els governs. Les negociacions es duen a terme en un fòrum *ad hoc* dirigit per un comitè assessor, sovint presidit per una gran institució financera. Una altra manera que els governs es poden finançar a través del sector privat és mitjançant **bons**. Un bo és un contracte en què el govern es compromet a endeutar-se i a tornar la suma completa en un nombre determinat d'anys (deu, per exemple), pagant interessos anualment (per exemple, el 3%) fins que hagi pagat el total. El bo és comprat per fons d'inversió com BlackRock i pot ser venut. Això significa que qui inicialment va prestar els diners sovint ven el bo a una altra persona. Aquests bons es compren i es venen per milions cada dia als mercats financers. Si els governs necessiten negociar un pla de reestructuració del deute, no existeix cap procediment establert per fer-ho, ja que els titulars dels bons poden canviar en qüestió de segons.

El deute extern comporta molts riscos. Per exemple, provoca que recursos econòmics surtin del país i vagin cap a altres parts del món. A més, si el deute està denominat en una divisa estrangera —com el dòlar dels Estats Units—, hi ha una vulnerabilitat envers els riscos del tipus de canvi. Això significa, per exemple, que si la moneda de Madagascar (l'ariary malgaix) es devalua, la mida relativa del deute extern augmenta ràpidament. Com s'ha esmentat abans, quan els països entren en crisi del deute, els creditors multilaterals i bilaterals adquireixen un poder enorme sobre les polítiques fiscals i econòmiques internes del país endeutat. Pel que fa al deute privat, els governs estan exposats a la volatilitat dels mercats financers, que converteixen el deute en un negoci d'inversió rendible.

Per mitigar aquests i altres riscos, durant molts anys els moviments socials i els països del Sud Global han subratllat la necessitat urgent d'un nou Conveni Marc de les Nacions Unides sobre el Deute Sobirà^{xxxiii} i d'un mecanisme de renegociació del deute^{xxxiii} sota l'empara de l'ONU, fonamentat en els principis de préstec i endeutament responsables, i que busqui reunir tots els creditors en igualtat de condicions amb els governs deutors. Els països africans han estat especialment implicats en aquest procés. Alhora, a mesura que els impactes devastadors de la crisi climàtica a l'Àfrica s'intensifiquen, el tema del deute ha assolit un nivell sense precedents en l'agenda política africana. El 2024, per primera vegada, la Unió Africana va adoptar una posició comuna sobre la reforma del deute amb la Declaració de Lomé^{xxxiv}. El 2025, durant la Quarta Conferència de l'ONU sobre Finançament per al Desenvolupament celebrada a Sevilla, aquesta iniciativa va ser seguida per l'impuls dels negociadors africans per a un Conveni Marc de les Nacions Unides sobre Deute Sobirà. La sostenibilitat del deute també va ocupar un lloc central durant la Presidència del G20 de Sud-Àfrica, amb la convocatòria d'un grup d'experts africans sobre el deute. Altres crides a la reforma del deute inclouen iniciatives com la Comissió Jubileu^{xxxv} el Grup d'Experts sobre el Deute del Secretari General de l'ONU i la Iniciativa Africana de Reducció del Deute dels Líders.^{xxxvi} Tanmateix, aquesta

Gràfic 2:

Madagascar: Desglossament deute extern públic i garantit públicament, 2019–2023 (en milions de dòlars EUA)

15

creixent consciència encara no ha comportat reformes sistèmiques significatives ni accions concretes.

El 2025, Madagascar té un deute extern públic i garantit públicament (PPG) de 5.743 milions de dòlars EUA,^{xxxvii} més de nou vegades superior al de fa 20 anys, amb una ràtio deute/PIB prevista al voltant del 52,3%. Segons l'FMI, el 2023, el 59,58% del deute extern públic i garantit públicament es devia a creditors multilaterals, incloent-hi el Banc Africà de Desenvolupament, el Banc Mundial i el mateix FMI.^{xxxviii} El deute amb creditors bilaterals del Club de París, com l'Agence Française de Développement (AFD) i l'Agència Japonesa de Cooperació Internacional (JICA), representava un 7,14% del deute extern públic, mentre que els creditors no pertanyents al Club de París, com el Banc d'Exportació i Importació de la Xina, representaven un 10,05%. Un 1,62% es devia a creditors privats com el Fons de Kuwait, i un 18,49% del deute extern estava canalitzat i mantingut pel banc central de Madagascar, el

El 2025, Madagascar té un deute extern públic i garantit públicament (PPG) de 5.743 milions de dòlars EUA, més de nou vegades superior al de fa 20 anys.

Banky Foiben'i Madagasikara (BFM).^{xxxix}

D'un total de finançament del deute de 1.386 milions de dòlars previst per al 2025, el 78% (1.080 milions) es destinarà a finalitats no declarades, el 12% (167 milions) al finançament pressupostari, i el 10% (139 milions) a infraes-

tructures, mentre que no hi ha cap partida prevista per a despesa social. El servei del deute ascendeix a 226.396,131 milions de dòlars, representant l'1,46% del PIB.^{xi} Madagascar és avaluat pels principals creditors multilaterals com a país amb risc moderat de patir sobreendeutament, tant extern com general.^{xii} Tanmateix, actualment és el quart país més pobre del món i afronta una creixent pressió i dificultats financeres a causa de les recents retallades d'ajuda internacional per part dels governs dels Estats Units, el Regne Unit i els Països Baixos, que han reduït les ajudes internacionals en 130 milions de dòlars. Això probablement provocarà un augment progressiu del deute per compensar aquest dèficit crític d'ingressos en el pressupost nacional, que afectarà directament la població ja empobrida de Madagascar.

16

Tot i que no existeixen dades desagregades per gènere sobre els impactes del deute públic a Madagascar, les avaluacions de gènere existents^{xlii} i l'anàlisi de casos similars^{xliii} des d'una perspectiva feminista indiquen que les dones i les nenes es veuran desproporcionadament afectades pels efectes negatius de les dificultats derivades del deute. En particular, la manca de despesa en el sector social, que probablement continuarà amb l'augment de la càrrega del deute nacional, implica que les dones hauran de compensar la incapacitat del govern per oferir serveis socials essencials mitjançant el seu treball reproductiu i de cures no remunerat. Això restringirà encara més el seu accés a l'educació, a l'ocupació formal i a les oportunitats econòmiques, alhora que accentuarà les desigualtats de gènere i les vulnerabilitats preexistents en un context de pressió financera i recessió econòmica, incloent-hi un augment del risc de violència de gènere.

La manca de despesa en el sector social, que probablement continuarà amb l'augment de la càrrega del deute nacional, implica que les dones hauran de compensar la incapacitat del govern per oferir serveis socials essencials.

2.1.2. Vincles entre clima i deute

Mentre que els objectius climàtics nacionals de Madagascar requereixen una inversió d'aproximadament 42.099 milions de dòlars EUA,^{xliv} els recursos propis del país només poden cobrir al voltant del 4% d'aquests costos. Això explica la seva forta dependència del finançament extern per assolir els seus objectius climàtics. Tal com ha subratllat l'FMI des del 2022,^{xlv} en un escenari macroeconòmic ajustat al clima que inclou totes les necessitats humanitàries i de reconstrucció després d'un desastre, i assumint que el govern cobreix plenament aquestes necessitats, el deute esdevindria insostenible i superaria el 85% del PIB abans de l'any 2040. En conseqüència, els desastres relacionats amb el clima s'han integrat com a components de base de les projeccions del país pel que fa a la sostenibilitat del deute. Així, l'acord de l'FMI sobre el Fons de Sostenibilitat i Resiliència (RSF) esmentat anteriorment pretén donar suport a reformes orientades a enfortir l'adaptació al canvi climàtic i la resiliència davant desastres naturals, proporcionant al govern malgaix propostes per crear condicions favorables per atraure inversió “verda” del sector privat.

En línia amb aquestes solucions basades en el finançament privat, Madagascar és el primer país que ha acordat el Marc de Cooperació Millorada FMI–Banc Mundial per a l'Acció Climàtica (juny del 2024), que té com a objectiu coordinar els esforços de múltiples actors per donar suport a la seva resiliència davant el canvi climàtic. També preveu la implementació d'accions climàtiques, que se centren a catalitzar el finançament climàtic privat i expandir l'ús de mecanismes basats en el mercat, com el marc REDD+ (Reducció d'emissions produïdes per la desforestació i la degradació dels boscos en països en desenvolupament), per a la protecció dels boscos i la biodiversitat.⁴

Per tant, Madagascar és un exemple clau d'un Estat atrapat en el cercle viciós del deute i el clima, en què el país s'ha d'endeutar amb creditors del Nord Global per compensar les pèrdues inevitables causades per l'emergència climàtica i per adaptar-s'hi mitjançant instruments de deute “verds” o modalitats de finançament per a programes d'adaptació “verda”. La normalització del deute i de l'endeutament com a pilars de la dinàmica del finançament climàtic és una de les formes més evidents d'injustícia neocolonial en el context de les polítiques climàtiques, ja que els creditors estrangers continuen mantenint una gran part del poder sobre l'assignació dels fons i les polítiques internes.

4

REDD+ es pot considerar una solució basada en el mercat, ja que utilitza incentius financers per conservar els boscos creant un valor econòmic pel carboni que emmagatzemen. En aquest sistema, les empreses que contaminen es veuen motivades a pagar projectes REDD+ que, al seu torn, financen la protecció de boscos per part de comunitats locals. L'objectiu final és reduir la contaminació global recompensant econòmicament la captura de carboni a través dels boscos.

2.2. Falses solucions per a Madagascar: mecanismes de finançament que no resolen ni la crisi del deute ni la crisi climàtica

2.2.1. Els canvis de deute per natura a Madagascar

Què són els canvis de deute, i per què es poden considerar una falsa solució?

Requadre 4

Un canvi de deute (*debt-swap*, en anglès) és la cancel·lació o reestructuració d'una part del deute extern d'un govern a canvi de determinades polítiques. Els canvis de deute per clima alliberen fons per destinar-los a l'adaptació o mitigació del canvi climàtic, com ara mesures per reduir les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle o la creació d'un parc solar. Els canvis de deute per natura alliberen fons per ser destinats a objectius de conservació, com ara l'ampliació d'una àrea marina protegida o d'un bosc. En els canvis de deute per clima, una ONG compra bons sobirans —part del deute d'un país— després de negociar un descompte amb els creditors d'aquest deute. Després, l'ONG cobra els interessos del deute en moneda local i inverteix aquests fons en un projecte de conservació ambiental o climàtica. Finalment, el creditor (que sol ser un país del Nord Global) pot informar aquesta cancel·lació de deute com a finançament climàtic oficial davant la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic.

Actualment, els canvis de deute són promoguts per institucions financeres internacionals, fons d'inversió i governs creditors com a solucions —suposadament avantatjoses per a les dues parts— per combatre la crisi del deute i la crisi climàtica (sense haver de mobilitzar nous recursos).^{xvii} Això es deu a dues tendències globals. Primer, els nivells de deute dels països del Sud Global han arribat als més alts dels darrers 25 anys,^{xviii} i molts destinen més diners al pagament del deute que a afrontar la crisi climàtica ([vegeu el capítol 1](#)). Al mateix temps, el finançament climàtic dels països enriquits —que, segons els acords de la COP29 hauria d'augmentar de 100.000 milions a 300.000 milions de dòlars anuals abans del 2035— no arriba a aquestes xifres, i probablement disminuirà encara més el 2025 a causa de les retallades previstes a l'ajuda oficial al desenvolupament

per part de governs de dreta del Nord Global. Segons anàlisis recents,^{xlviii} els països enriquits afirmen haver invertit 116.000 milions de dòlars en finançament climàtic el 2022, però la quantitat real és només d'uns 28.000-35.000 milions, menys d'un terç del compromès. Gairebé dues terceres parts del finançament climàtic es van oferir com a préstecs, afegint encara més deute al Sud Global cada any, mentre que els països enriquits continuen ignorant la necessitat d'un finançament substancial per a pèrdues i danys. Com a molt, aproximadament l'1% del total del finançament climàtic bilateral el 2022 es podria haver dedicat a intervencions per a pèrdues i danys.

Diversos estudis^{xlix} han conclòs que els canvis de deute es poden considerar una falsa solució, tant per resoldre la crisi del deute com la crisi climàtica, per les raons següents:

- No redueixen de manera significativa els nivells de deute, ja que el deute no s'elimina; només canvien els creditors i es mantenen els interessos, tot i que se'n rectifica la destinació.
- Poden ser lents, pesats i costosos.
- Poden no assolir els objectius de natura o de clima, alhora que legitimen deutes il·legítics.
- Es basen en condicionalitats, hi manca transparència i obstaculitzen la participació de les comunitats locals.
- Distrauen l'atenció dels incompliments dels països del Nord Global i de les solucions adequades que necessitem urgentment..

19

El 1989, Madagascar va participar en el seu primer canvi de deute per natura, amb la participació d'una ONG internacional amb seu a Suïssa i del govern dels Estats Units, que va proporcionar 2,1 milions de dòlars en alleujament del deute per a projectes de conservació. El canvi del 1989 es va centrar en projectes de conservació, com ara la formació d'agents de protecció de la natura, el suport a la gestió forestal, i tasques de preservació de la fauna i reforestació. Els EUA van proporcionar una subvenció d'1 milió de dòlars a l'ONG, que va utilitzar aquestes fons per comprar 2,1 milions de dòlars del deute nacional al mercat financer amb descompte. A canvi, Madagascar va utilitzar moneda local per a activitats ambientals. A més, el 2001, Madagascar va iniciar negociacions amb el Club de París sobre canvis bilaterals de deute. El 2003, Alemanya i Madagascar van completar un canvi de deute per natura mitjançant el qual Alemanya va cancel·lar 23,3 milions d'euros de deute a canvi que Madagascar destinés 13,8 milions d'euros a un fons paral·lel per a projectes ambientals al llarg de 20 anys. Això va ser seguit, el 2008, per un altre canvi de deute per natura d'uns 20 milions de dòlars (13 milions d'euros) amb França, destinat a preservar la biodiversitat, essencial per a la mitigació i la resiliència climàtica.

A més, des del 2024, Madagascar és un dels cinc països africans que preparen el que podria ser el primer canvi de deute per natura conjunt del món. Aquest projecte, anomenat el “*Great Blue Wall*” (Gran Mur Blau), pretén reunir almenys 2.000 milions de dòlars per protegir i restaurar 2 milions d'hectàrees d'ecosistemes de l'oceà Índic d'aquí al 2030. Els països implicats —que també inclouen Kenya, Madagascar, Maurici i Tanzània— estan situats a l'oceà Índic occidental i comparteixen ecosistemes marins fràgils, essencials per a la supervivència de més de 70 milions de persones que depenen de la pesca i el turisme. El projecte compta amb el suport d'un grup mundial d'organitzacions de conservació de la natura, com la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (UICN), així com dels governs dels Estats Units i del Regne Unit.

Segurament, la promoció dels canvis de deute continuarà. Recentment, a la 14ª Conferència de la UNCTAD sobre Gestió del Deute (març del 2025), el ministre d'Economia i Finances de Madagascar va tornar a defensar els mecanismes de canvis de deute, afirmant que “Ha de ser activat molt ràpidament, atesa la magnitud dels danys climàtics”.ⁱⁱ

Malgrat que els defensors d'aquests instruments afirmen que redueixen el nivell del deute alhora que alliberen fons per a objectius climàtics o naturals, la veritat és que no han aportat les solucions promeses: ni han reduït de manera significativa el deute de Madagascar, ni han aconseguit frenar la desforestació i la degradació de la biodiversitat, tal com s'ha descrit al [capítol 2.1: L'actual crisi del deute i ecològica de Madagascar](#).

El canvi de deute per natura del 1989 també ha demostrat que, per a les ONG intermediàries del Nord Global, pot ser una transacció lucrativa. Mitjançant aquest mecanisme, l'ONG implicada va assegurar fons substancials en moneda local per a la conservació. Entre el 1989 i el 2008, va generar més de 50 milions de dòlars per a activitats de conservació a Madagascar.ⁱⁱⁱ Aquests fons implicaven condicionalitats inherents, ja que l'ONG tenia molt més control sobre l'assignació dels recursos del que hauria tingut si el deute simplement s'hagués cancel·lat. Això va restar autonomia al poble malgaix, imposant formes de conservació sovint contràries al coneixement i les necessitats locals.

El cas de Madagascar també mostra que els canvis de deute són problemàtics per la seva manca de transparència i democràcia, i pel risc de corrupció. Cap transacció de deute per natura va garantir el consentiment lliure, previ i informat de les persones afectades; les negociacions van ser opaques i secretes, i no hi ha informació disponible sobre les comissions que les ONG van rebre per gestionar les transaccions. Aquesta manca de transparència representa una barrera important per a la participació de les comunitats locals en la presa de decisions i la supervisió dels canvis de deute.

2.2.2. Mercats de carboni per a Madagascar

Què són els mercats de carboni, i per què es poden considerar una falsa solució?

Requadre 5

En poques paraules, els mercats de carboni posen un preu monetari a les emissions de CO₂: si pagues, pots contaminar.

Des que es va introduir per primera vegada un sistema de comerç de CO₂ durant les negociacions climàtiques de l'ONU del 1997 a Kyoto, els compensadors de carboni han passat a dominar els debats polítics dels responsables occidentals i, en conseqüència, les negociacions climàtiques internacionals. La dècada del 1990 va veure una expansió del poder corporatiu afavorida per l'ascens del neoliberalisme, que va permetre que les mateixes corporacions responsables de gran part de la crisi climàtica influïssin fortament en les "solucions" proposades.^{liii} L'Acord de París de l'ONU del 2015 va obrir la porta a una expansió potencialment massiva dels mercats de carboni, i va incloure compensacions basades en boscos dins dels documents de negociació.

Actualment, els mercats internacionals de carboni formen part de l'article 6 de l'Acord de París, on es presenten com una manera de finançar la descarbonització mitjançant incentius. Els mercats de carboni permeten que governs i actors no estatals comerciïn crèdits d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle. A la pràctica, les parts que hagin complert amb èxit els seus objectius de reducció d'emissions poden vendre els crèdits sobrants de reducció a aquells que no ho hagin aconseguit. En teoria, això hauria de convèncer el sector privat i els governs de traslladar les inversions cap a àrees i sectors on calgui reduir emissions, sota la idea que "és més barat no contaminar".

Hi ha dos tipus de mercats de carboni: de compliment i voluntari.^{liiv} En els mercats de compliment, com ara els sistemes nacionals o regionals de comerç d'emissions, els participants actuen en resposta a una obligació establerta per un organisme regulador. En els mercats voluntaris de carboni, els participants no tenen cap obligació formal d'assolir un objectiu específic. A escala mundial, hi ha diversos mercats individuals, incloent-hi uns trenta mercats de compliment (com el de la Unió Europea) i centenars d'altres instruments de fixació de preus del carboni, segons un informe del Banc Mundial.^{liv}

Els mercats de carboni es poden considerar falses solucions perquè, malgrat la retòrica de la descarbonització i del "zero net", els crèdits de carboni perpetuen el model nociu del "creixement a qualsevol preu".^{livi} S'han convertit en

un negoci, ja que permeten a les corporacions obtenir beneficis mitjançant la mercantilització de les emissions, posant un preu monetari als gasos amb efecte d'hivernacle. Hi ha una gran quantitat de proves que demostrin que la compensació de carboni no funciona per reduir realment les emissions. Múltiples estudis han demostrat que una gran part dels crèdits de carboni no representen cap reducció real d'emissions.^{lvii} A més, cada vegada hi ha més investigacions que exposen greus violacions dels drets humans relacionades amb els projectes de compensació.^{lviii} La indústria de les compensacions impulsa grans acaparaments de terres per desenvolupar projectes de compensació, que sovint comporten desallotjaments forçosos de comunitats tradicionals i indígenes, i limiten seriosament els seus mitjans de vida i la seva relació amb els territoris. Les persones, les seves terres i el medi ambient —sobretot al Sud Global— són instrumentalitzats per protegir i afavorir els interessos econòmics del Nord Global. Així, la indústria de la compensació reforça les relacions colonials entre el Nord i el Sud i cada vegada es descriu més en termes de “colonialisme verd”^{lix} o “colonialisme del carboni”.^{lx}

Madagascar està plenament integrat en la indústria mundial dels mercats de carboni, ja que la seva rica biodiversitat atrau compensacions de carboni que les empreses transnacionals compren per reduir les seves emissions netes declarades de gasos amb efecte d'hivernacle (GEH), especialment en el marc de l'estratègia nacional REDD+. Com s'ha explicat anteriorment, REDD forma part de les iniciatives de la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic (CMNUCC) per mitigar el canvi climàtic. Va ser ampliadada l'any 2009 a REDD+ per incloure activitats que augmentin les reserves de carboni. Com a part dels compromisos internacionals per reduir els GEH, el mecanisme REDD+ pretenia permetre que els països compressin crèdits de carboni d'altres països que reduïssin la desforestació en el seu territori. Aquest mecanisme, desenvolupat per al mercat internacional del carboni forestal, suposadament hauria de permetre que Madagascar es beneficiés d'un finançament substancial per contribuir a la gestió sostenible dels seus recursos naturals i al seu desenvolupament econòmic. Per tant, el mecanisme REDD+ no sols forma part de la Política Forestal Nacional promulgada el 2017, sinó que també és al centre de l'estratègia nacional per abordar els factors socioeconòmics i polítics que impulsen la desforestació i la degradació forestal, així com el canvi climàtic en general.

Segons el principi d'incentiu econòmic de REDD+ s'espera que els usuaris canviïn el seu comportament, restringint voluntàriament la seva propietat i els seus drets d'ús dels recursos forestals motivats per una compensació monetària o en espècie. Els usuaris dels recursos forestals són, per tant, cridats directament a participar voluntàriament en el procés de gestió de la reducció de la desforestació, especialment en el context del traspàs de la gestió dels recursos forestals a les comunitats afectades.

El maig del 2023, membres de la Xarxa de Joventut per al Desenvolupament Sostenible (YNSD) dins del CRAAD-OI van dur a terme treballs de camp per avaluar el Programa REDD+ Atiala Atsinanana (PRE-AA).^{lx} Van intentar mostrar els límits de la conservació forestal a Madagascar basada en incentius econòmics, així com els límits de les compensacions per danys ambientals basades en el mercat. El programa Atiala Atsinanana (PRE-AA) és el primer projecte que implementa l'estratègia nacional REDD+ de Madagascar, destinat a la venda de crèdits de carboni. L'ONG Conservation International ha implementat aquest projecte REDD+ des del 2008 en les comunitats rurals d'Ambohimanana, Maroseranana i Fetraomby, al districte de Brickaville, situat a l'ecoregió de la selva pluvial oriental coneguda com Atiala Atsinanana. El projecte REDD+ pretenia assolir quatre objectius principals:

- reduir les emissions procedents de la desforestació i la degradació forestal,
- conservar i augmentar les reserves de carboni,
- contribuir al manteniment de les funcions ecològiques dels boscos i a la conservació de la biodiversitat, i
- assegurar la gestió sostenible dels recursos forestals.

La investigació de camp va revelar que el PRE-AA va ser implementat unilateralment pels seus promotors sense la transparència requerida ni una participació comunitària real. En el moment de l'enquesta, gairebé totes les comunitats locals que haurien de ser les beneficiàries directes del projecte en desconeixien l'existència. El més important és que els resultats de la recerca mostren que els objectius del PRE-AA no s'han assolit, mentre que la seva implementació tendeix a contradir la justícia climàtica.

En general, els resultats de l'enquesta mostren que el projecte REDD+ és una falsa solució a l'objectiu de reduir les emissions de GEH. De fet, el mètode de comptabilització del carboni de Madagascar deixa molt a desitjar mentre que les empreses transnacionals continuen produint GEH sense interrupció, estabilitzant i desenvolupant les economies dels seus països d'origen en el procés. Mentrestant, les comunitats locals afectades simplement pateixen i paguen els danys socials i ambientals resultants, sense beneficiar-se realment de les contribucions financeres que el mecanisme REDD+ pot generar. Això només reforça les desigualtats entre els grans contaminants del Nord i les persones afectades del Sud.

El mateix passa amb la desforestació. No hi ha hagut cap reducció significativa local, sinó, més aviat, una tendència preocupant a l'alça a escala nacional a Madagascar. Per tant, la conservació i l'augment de les reserves de carboni encara estan lluny d'estar assegurats.

A més, el mecanisme REDD+ vulnera diversos drets humans, especialment el dret a l'alimentació, el dret a un medi ambient saludable i els drets culturals relacionats

amb els recursos naturals, la terra i els boscos. Hi ha restriccions i prohibicions severes pel que fa a l'accés al bosc, que ha estat classificat com a zona protegida. Aquestes restriccions només agreugen els efectes adversos del canvi climàtic sobre els drets fonamentals de les comunitats locals, que depenen completament del bosc per la seva subsistència, alimentació, habitatge, salut, etc.

Per empitjorar encara més les coses, no s'ha adoptat cap solució per a les comunitats afectades, que han estat abandonades a la seva sort i forçades a continuar pràctiques forestals destructives, incloent-hi l'agricultura de tala i crema, la tala d'arbres i la producció clandestina de carbó vegetal. Aquesta situació ha provocat una divisió entre la població vulnerable i l'elit local, que té el capital i el poder per explotar els recursos forestals i els minerals existents (or, pedres precioses, etc.). Per tant, el projecte REDD+ no ha aconseguit proporcionar els incentius econòmics que podrien canviar realment el comportament de les comunitats afectades, permetre'ls renunciar als seus drets d'ús i contribuir voluntàriament al procés de reducció de la desforestació.

Aquestes conclusions de la investigació del YNSD coincideixen amb les d'un altre estudi sobre els projectes pilot REDD+ a Madagascar;^{xii} el qual assenyala "una bretxa entre la forma econòmicament ideal del mecanisme internacional REDD+ i la seva implementació nacional com a eina coercitiva de conservació a Madagascar. Aquesta bretxa es deu principalment a les relacions de poder desequilibrades existents entre la població local i els gestors del projecte. Lluny d'haver iniciat una nova era

de polítiques de conservació basades en incentius, el REDD+ a Madagascar serveix principalment per finançar polítiques coercitives ja existents."^{xiii}

24

Els efectes adversos del canvi climàtic sobre els drets fonamentals de les comunitats locals, que depenen completament del bosc per la seva subsistència, alimentació, habitatge, salut, etc.

2.2.3. Reparacions per a Madagascar: una anàlisi del cost ecofeminista per a Toliara^{lxiv}

Què són les reparacions, i per què és important aquest mecanisme per al Programa de Treball per a una Transició Justa a la COP30?

Requadre 6

Les reparacions fan referència a molt més que a simples pagaments financers:^{lxv} són un enfocament integral per reparar el dany històric i continuat causat pel colonialisme, el patriarcat i el racisme. Això inclou reparacions materials com ara la restitució de terres, la compensació financera i la creació de sistemes econòmics restauratius, així com reparacions epistèmiques que impliquen reconèixer els greuges, compartir les històries i descolonitzar el coneixement. A la pràctica, la reivindicació de reparacions s'ha convertit en una qüestió transversal dins dels moviments feministes, descolonials, antiracistes, de justícia econòmica i de justícia climàtica. Les reparacions poden estar vinculades al reconeixement del deute ecològic i climàtic, definit com la responsabilitat històrica i moral d'aquells que han causat la crisi climàtica de reparar i compensar els danys infligits als països afectats i als seus pobles ([vegeu el capítol 1: Marc teòric](#)). Les reparacions impliquen retornar i reparar el deute degut pels països del Nord Global als països del Sud Global, un deute construït durant el passat colonial i empitjorat per les dinàmiques neocolonials actuals. Finalment, les reparacions també inclouen el reconeixement dels deutes reproductius, tenint en compte la cura i els costos intergeneracionals, culturals i socials de la crisi climàtica, majoritàriament invisibles i suportats per les dones.

La Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic (CMNUCC) no té una política formal de reparacions. Tanmateix, el concepte de reparacions ha estat introduït pels moviments de justícia climàtica i pels països del Sud Global en les negociacions sobre el finançament climàtic, pèrdues i danys (per compensar els països afectats per fenòmens meteorològics extrems).

La COP30 ofereix una nova oportunitat per reivindicar reparacions, especialment tenint en compte l'impacte de gènere i el treball de cures, i connectant aquesta reivindicació amb les negociacions sobre les transicions justes. El Programa de Treball per a una Transició Justa (JTWP) de les Nacions Unides és un marc dins de la CMNUCC destinat a ajudar els països a transitar cap a economies baixes en carboni. Creat a la COP27 i posat en funcionament a la COP28, vol donar suport als països mentre desenvolupen plans nacionals que abordin els impactes labo-

als en els sectors en transició (per exemple, els que passen dels combustibles fòssils a les indústries renovables). No obstant això, aquest no és el seu únic objectiu: el JTWP també treballa per mitigar els impactes socials i econòmics, incloent-hi la protecció social, tot alineant-se amb les prioritats generals de desenvolupament de cada país.

En l'última versió del document de negociació, les parts reconeixen "la importància d'enfocaments basats en el gènere i en els drets humans per establir camins de transició justa que respectin, promoguin i garanteixin tots els drets humans, incloent-hi, però no limitant-se a, el dret a la salut, el dret a un medi ambient net, saludable i sostenible, i els drets dels pobles originaris, les comunitats locals, les persones migrades, la infància, les persones amb discapacitat i diversitat funcional, i les que es troben en situacions vulnerables, així com l'equitat de gènere, l'empoderament de les dones i l'equitat intergeneracional."^{xvi} No hi ha cap menció sobre la idea de reparacions pels deutes ecològics, colonials i reproductius acumulats amb els països del Sud Global i les dones. No obstant això, si els plans de transició justa pretenen ajudar els països a transitar cap a economies baixes en carboni d'una manera més equitativa i justa, aquests deutes invisibles han de ser reconeguts.

Fins ara, els plans de transició justa han estat desenvolupats principalment pels països del Nord Global. A més, aquests plans se centren sobretot en polítiques internes, especialment pel que fa als treballadors assalariats de les indústries de combustibles fòssils que han de traslladar-se a sectors amb emissions més baixes de CO₂ —com les energies renovables— mentre proporcionen fons i garanties a les regions i empreses afectades per protegir el benefici corporatiu (vegeu, per exemple, el Mecanisme per a una Transició Justa de la UE^(xvii)). Actualment, Madagascar no disposa d'un pla de transició justa. Pel que fa a les polítiques climàtiques, el país no

més té un pla nacional de contribucions determinades (NDC) en el marc de l'Acord de París, el qual amb prou penes esmenta la idea d'una transició justa per al país.

Creiem que qualsevol pla de transició justa hauria de tenir una dimensió que tingui en compte els impactes externs i les responsabilitats històriques i actuals, per tal de fer possibles transicions veritablement justes a escala global.^{lxviii} Això inclou el reconeixement dels deutes ecològics, colonials i reproductius.

La següent anàlisi ecofeminista dels costos de la crisi climàtica al districte de Toliara, elaborada pel CRAAD-OI en col·laboració amb WoMin, té com a objectiu proporcionar a la delegació malgaix dades i demandes concretes basades en evidències per sustentar la seva tasca de pressió de cara a les negociacions de la COP30. Les anàlisis d'impacte amb perspectiva de gènere són essencials per comprendre les diferents afectacions, i també poden ajudar a definir polítiques internes que financin l'economia de les cures i integrin el treball de cures (desenvolupat majoritàriament per dones) en els plans de descarbonització i transició.

L'estudi de cas realitzat en quatre comunitats d'agricultors i pescadors afectats pel canvi climàtic —Ranobe, Benetse, Ankililoaka i Manombo Sud, al districte Toliara II— identifica els costos vinculats a la crisi climàtica i ecològica que recau sobre les dones i el medi ambient. Tanmateix, aquests costos són ignorats i no són pagats ni compensats per les empreses ni pels estats en les avaluacions existents dels costos del canvi climàtic a Madagascar. És important destacar que una gran part dels costos externs identificats no es poden quantificar amb precisió ni estimar econòmicament. Això es deu, sobretot, al fet que la majoria dels costos suportats per les dones es troben fora del mercat, i aquests costos externs són majoritàriament no econòmics i resulten d'esdeveniments de lenta evolució. L'any de referència per a aquesta anàlisi és el 2018, que marca l'inici de la gran sequera i de la crisi climàtica al districte de Toliara II.

Imatge 3:
ODG. Toliara. 2024.

Els impactes de gènere del canvi climàtic al districte de Toliara II

Toliara, un dels districtes més afectats per les sequeres.

Requadre 7

El clima de Toliara II és tropical i semiàrid, caracteritzat per un llarg període de sequera que dura entre set i nou mesos, entre el març i el desembre. És un dels districtes més afectats per la sequera a Madagascar, amb un dèficit natural d'aigua que provoca una tendència a la salinització dels aqüífers i del sòl, i on les activitats humanes poden agreujar el procés de degradació.

La principal manifestació del canvi climàtic és l'augment de les temperatures mínimes diàries, que va ser de més d'1 °C entre el 1961 i el 2005. Mentre que els experts en canvi climàtic preveuen que la temperatura mitjana anual al sud de Madagascar augmentarà com a mínim 1,5 °C d'aquí al 2050, en comparació amb el període 1961-1990, Toliara va experimentar una temperatura mitjana de 36-37 °C durant l'última setmana de gener del 2023, cosa que indica un augment superior al previst.

L'àrea de Toliara II acull diversos tipus d'ecosistemes terrestres, incloent-hi un dens bosc de manglars, boscos costaners terrestres, zones pantanoses, praderies, pastures i sabanes, baobabs, estuaris i un aqüífer d'aigua dolça. La reducció dels béns i serveis associats a aquests ecosistemes ja és visible per l'increment en el nombre, la intensitat i la durada de fenòmens extrems com les sequeres, que afecten negativament la biodiversitat i redueixen la productivitat.

Els ecosistemes costaners i marins existents a la zona de Toliara II inclouen rius i aiguamolls costaners, esculls de corall, platges, costes rocoses i dunes de sorra. A més de l'augment del nivell del mar, amb l'increment gradual de la temperatura de la superfície marina d'entre 1 i 3 °C i l'acidificació de l'oceà, la crisi climàtica ha reduït el nombre d'espècies marines (com molluscs, crustacis i esculls de corall d'aigües fredes).

Segons científics i experts, la crisi climàtica i la crisi de biodiversitat associada augmenten l'estrès tant en els ecosistemes terrestres com en els marítics, provocant una disminució de productivitat i resiliència. Això és clarament visible al districte de Toliara II, on la ràtio entre terres conreades i terres cultivables va passar de 76,0 l'any 2009 a 28,64 el 2017. El factor principal que explica aquesta reducció significativa de les terres conreades és la insuficiència de pluges causada pel canvi climàtic, que impedeix sembrar els cultius en el moment adequat. Altres factors inclouen la sedimentació de les terres conreades i la manca de materials per als agricultors.

Costos externs derivats de la inseguretat alimentària i la desnutrició

Imatge 4:
Madagascar, 2017
Glassholic. Flickr.

Els fenòmens meteorològics extrems relacionats amb el canvi climàtic interrompen la producció d'aliments, causant pèrdues de collites i una reducció de la qualitat nutricional, juntament amb pèrdues d'ingressos especialment importants per als agricultors del districte de Toliara II. Els habitants pateixen malnutrició aguda amb freqüència, i més del 20% de les llars s'enfronten a dèficits alimentaris. La mala nutrició és un problema crític de salut, ja que prop del 50% de la població local pateix creixement retardat i més del 40% és anèmica.

Com confirmen les investigacions, les poblacions locals que depenen de l'agricultura de subsistència són particularment vulnerables. En concret, les llars pobres que depenen de sistemes d'auto-subsistència són fàcilment afectades pels impactes i les tensions relacionades amb el clima. A la comunitat pesquera de Manombo Sud, les pèrdues en producció d'aliments d'autosubsistència s'estimen en una mitjana de 270.000 MGA/mes/persona. Per a les comunitats agrícoles de Ranobe i Benetse, aquestes pèrdues s'estimen en una mitjana d'1.462.500 MGA/mes/persona.

La manca d'aliments bàsics afecta de manera desproporcionada les nenes i les dones, que malgrat tenir un paper essencial en la producció d'aliments solen ser les últimes a menjar quan les famílies pateixen inseguretat alimentària. La investigació també va trobar una reducció en la mida de les racions per àpat. Abans del 2018, totes les persones enquestades menjaven una ració considerada normal a cada àpat; al moment de l'estudi, aquesta ració s'havia reduït un 50% a Ankililaoka i Manombo Sud, i un 70% a Ranobe i Benetse. També s'havia produït un canvi important en la dieta local, que ja no incloïa arròs, blat de moro ni plàtans.

A més, la gran majoria de les persones enquestades va assenyalar un augment en el preu dels productes alimentaris bàsics (arròs, mandioca i blat de moro). Aquest augment va ser d'aproximadament el 50% per a l'arròs local i importat, i d'un 35% per a la mandioca i el blat de moro. Els grups d'estudi van notar també que les llars més pobres tenien menys capacitat per comprar aliments. Aquest augment dels preus en un context on les llars pobres tenen reserves alimentàries limitades i accés reduït a la feina és, en part, el que ha impulsat estratègies d'adaptació erosives (com la venda de terres i bestiar), que constitueixen costos addicionals per a elles mateixes.

Costos externs derivats de l'augment del treball reproductiu i no remunerat de les dones

Els resultats de l'estudi confirmen que el canvi climàtic pot afectar la quantitat i l'accessibilitat d'aigua neta. Això impacta més les dones i nenes, ja que solen ser les responsables de proveir aigua. Al poble de Ranobe, per exemple, les dones i nenes han de caminar quatre hores al dia per anar a buscar aigua. Al poble de Benetse, on els habitants han de comprar aigua potable, les dones pobres i les seves famílies es veuen afectades desproporcionadament per les freqüents mancances d'aigua. Han hagut de reduir el consum d'aigua fins al 25% del seu volum habitual abans del 2018 a causa de l'augment del preu i la seva disminució d'ingressos.

A més, el treball no remunerat i reproductiu de les dones s'ha incrementat encara més amb la recollida de llenya, que ara ocupa una gran part del seu temps a causa de la pèrdua de boscos provocada per les sequeres i els incendis relacionats amb el clima. Així, les dones de la comunitat pesquera de Manombo Sud han de caminar quatre hores, mentre que abans del 2018 només en caminaven dues per aconseguir llenya. Les dones de Benetse han de caminar deu hores, quan abans del 2018 només en caminaven dues. Cal assenyalar que la venda de llenya s'ha convertit en una estratègia de supervivència per fer front a la pèrdua de la feina i els ingressos agrícoles.

30

Imatge 5:
Madagascar, 2017
Glassholic. Flickr.

Costos externs intergenera- cionals

Hi ha moltes proves que la pèrdua dels ecosistemes i de la biodiversitat de la zona de Toliara II no sols redueix el turisme i els beneficis econòmics associats, sinó també la quantitat i el valor dels béns i serveis disponibles per a les famílies locals, les comunitats i les generacions futures.

Una enquesta^[xix] sobre els canvis ecològics percebuts per les llars en alguns pobles del districte de Toliara II mostra que la pèrdua de biodiversitat derivada de la degradació ecològica o dels canvis ambientals ha tingut impactes negatius significatius sobre els mitjans de vida, sobretot per la pèrdua d'accés als recursos naturals del bosc i la reducció de l'accés al mar o als rius per a la pesca. Les pèrdues d'ingressos derivades de la pesca s'estimen en 320.000 MGA/mes/persona. La disponibilitat de recursos pesquers, com les llagostes, també s'ha reduït per a gairebé tots els enquestats, que també van esmentar cinc altres espècies de peixos en vies d'extinció.

Pel que fa als aliments que obtenien del bosc, les dones de Ranobe i Manombo van dir que havien perdut l'accés a dos productes alimentaris (baboho i lamoty). A Benetse, les dones van explicar que aquests aliments eren només un complement de la seva dieta diària abans del 2018, però que ara s'han convertit en els seus aliments bàsics, i són cada cop més difícils de trobar.

A més, les dones que actuen com a guardianes del coneixement tradicional a les seves comunitats van indicar que estan a punt d'extingir-se unes quinze espècies endèmiques utilitzades com a remeis tradicionals pel 95% dels membres de les comunitats locals. Aquesta dada és especialment rellevant en un context on el 95% de la població no utilitza els serveis de salut pública, sinó que recorre als remeiers tradicionals en cas de malaltia.

En general, les llars van patir una disminució en la productivitat dels cultius, principalment atribuïda a una disminució de la disponibilitat d'aigua. La majoria d'aquells que no se sentien segurs van vincular aquest impacte a la sequera i a la creixent escassetat d'aigua.^[xx] En conjunt, aquestes pèrdues de riquesa natural i d'oportunitats en un entorn i clima degradats constitueixen costos externs importants per a les generacions futures, difícils de quantificar econòmicament.

Costos externs de gènere derivats de problemes i riscos de salut pública

L'enquesta anterior va trobar que, durant els últims 20 anys, mantenir-se sa s'ha tornat més difícil per al 53% de les llars. Quan se'ls va preguntar directament, gairebé una quarta part de les llars van percebre impactes negatius de les sequeres sobre la seva salut. Les dones i les nenes són més susceptibles a molts d'aquests problemes de salut per diferències fisiològiques. El canvi climàtic també augmenta els riscos relacionats amb la salut materna i infantil; per exemple, hi ha més casos de parts mortals com a resultat de la calor extrema.

Pel que fa a les infeccions respiratòries agudes i cròniques, l'estudi confirma que l'ús de llenya com a combustible per part de més del 95% de les persones enquestades al districte de Toliara II fa preveure que el canvi climàtic augmentarà les concentracions de contaminació de l'aire derivades d'aquest tipus de combustió, responsable d'aproximadament la meitat de totes les morts per malaltia cardíaca isquèmica i d'unes 30.000 morts anuals a Madagascar.^[xxi] Atesa la divisió sexual del treball existent, són dones la gran majoria de les persones més exposades a aquesta contaminació letal.

Les entrevistes i converses amb grups de dones també van revelar que la crisi climàtica afecta profundament el seu benestar mental. Això es va expressar a través dels testimonis sobre l'ansietat, la por i la desesperança pel futur, així com episodis de depressió lleu experimentats per moltes.

Cost extern derivat de la destrucció del capital cultural i social

Els ecosistemes locals destruïts inclouen diversos llocs culturals i religiosos que testimonien la història de la regió i que també són símbols dels costums i tradicions encara preservats gelosament per la població local. Aquests llocs tenen un valor arqueològic intrínsec, un caràcter sagrat o altres formes de significació cultural que no poden ser fàcilment reparades o compensades mitjançant sous o indemnitzacions econòmiques.

En aquest sentit, el grup de dones entrevistat a Benetse va lamentar que, a causa de l'empobriment provocat pel clima, ja no disposen dels recursos necessaris per tenir cura del palau del seu rei, un monument cultural que abans mantenien amb gran dedicació.

En general, les dones de tots els punts de recerca van expressar que les tensions socials havien augmentat a causa de l'estrès climàtic, la competència pels recursos escassos i el creixent nombre de refugiats climàtics provinents d'altres zones. Pel que fa als canvis en els costums i les pràctiques tradicionals, els participants de totes les localitats van indicar que ja no es comparteix el menjar amb els veïns ni amb els visitants, i que hi ha molta menys solidaritat entre les comunitats. Curiosament, les dones de la comunitat pesquera van mencionar que ja no esperen els homes per començar a menjar, mentre que abans del 2018 se servien primer els marits i els sogres, i el que restava es donava als infants.

Costos externs de viure en crisi permanent i la incapacitat de recuperar-se de les pèrdues

Juntament amb altres investigacions, aquest estudi assenyala nous costos externs elevats del canvi climàtic, com la pèrdua de seguretat, d'harmonia social i de qualitat de vida per part de la població local, que també ha hagut d'invertir més temps i diners per mantenir el nivell de vida.

En aquest sentit, les percepcions de benestar i estrès dels grups objectiu abans i després de l'inici de la crisi climàtica es van mesurar en una escala de l'1 al 10, on 1 significa un sentiment extrem de preocupació i estrès, i 10 representa una gran sensació de felicitat i benestar. En tots els casos, les percepcions van caure de 5-6 abans del 2018 a 1-3 en el moment de l'estudi.

A més d'aquesta depressió i ansietat, ara les dones i les seves comunitats han de viure amb un risc més alt de desastres naturals i altres esdeveniments indesitjables, que també s'han d'incloure com a part dels costos externs.

Imatge 7:
Toliara, ODG, 2024.

En conclusió, les dones de les comunitats afectades suporten el pes principal dels efectes acumulats de la crisi climàtica, ecològica, social i alimentària que afecta el districte de Toliara II, a causa dels seus rols de gènere com a productores principals d'aliments per a la llar, cuidadores i proveïdores d'aigua, energia i altres necessitats bàsiques essencials per a la reproducció social. Des d'una perspectiva ecofeminista, l'estudi confirma que el canvi climàtic imposa costos externs més elevats a les dones, erosionant el seu paper en la producció d'aliments i en la gestió dels recursos naturals, alhora que perjudica els seus mitjans de vida i el dret d'un nivell de vida adequat. La càrrega desproporcionada sobre les dones inclou més treball no remunerat, menys accés als recursos i una erosió del seu paper en la producció d'aliments i la gestió dels recursos naturals. A causa de les desigualtats estructurals de gènere, també són les més vulnerables i les menys capaces d'adaptar-se als impactes a curt i llarg termini de la crisi climàtica.

Tanmateix, s'està ignorant els costos associats a l'emergència climàtica i ecològica, que es traslladen a les dones i al medi ambient. No són ni calculats ni compensats per les empreses o pels estats en les avaluacions actuals dels costos del canvi climàtic en el context de Madagascar. Per tant, qualsevol pla de transició justa ha d'incloure estratègies per contrarestar aquests impactes de gènere i proposar mesures per avançar cap a economies de baixes emissions de carboni que també eliminin les desigualtats de gènere existents.

35

L'estudi de cas del districte de Toliara II, a la regió sud-oest de Madagascar, posa de manifest altres ramificacions del deute climàtic que fins ara han romàs ocultes, amagant els costos ecològics, reproductius, intergeneracionals, culturals i socials de la crisi climàtica, assumits principalment per les dones. Aquests costos ocults han de ser plenament reconeguts i comptabilitzats com a part del deute que els països responsables de la crisi climàtica deuen a les dones i als pobles de Madagascar, que han patit durant molt de temps les seves conseqüències i pèrdues.

3. Recomanacions polítiques: solucions justes per al deute i el finançament climàtic a Madagascar

Les recomanacions clau per assolir solucions sostenibles i justes per al deute i la crisi climàtica des d'una perspectiva ecofeminista inclouen presentar les demandes següents a la COP30.

Imatge 8:
Toliara.
ODG. 2024.

Recomanació 1.

Afrontar la crisi del deute i el deute climàtic

Els països del Nord Global han de comprometre's a reconèixer i registrar els seus deutes històrics i ecològics i oferir mecanismes de compensació als països, com Madagascar, que pateixen pèrdues i danys a conseqüència de la crisi climàtica.

Cancel·lar els deutes dels països del Sud Global és una condició prèvia essencial per alliberar recursos interns destinats a accions climàtiques crítiques, incloent-hi els fons necessaris per a una transició justa.

S'ha d'implementar automàticament una moratòria del deute (sense pagament d'interessos) després d'esdeveniments meteorològics extrems.

Els fons veritablement addicionals per al finançament climàtic —inclosos aquells destinats a pèrdues i danys— han de ser proporcionats pels països del Nord Global en forma de subvencions, sense generar nou deute.

Els canvis de deute per acció climàtica no s'han d'utilitzar com a solució per abordar tant la insostenibilitat del deute com les mancances de finançament climàtic, ja que protegeixen l'*statu quo* de la globalització financera.

Recomanació 2.

Un nou objectiu financer just, equitatiu i adequat

El Nou Objectiu Collectiu Quantificat (NCQG) de finançament climàtic ha de reconèixer la realitat que les necessitats financeres dels països del Sud Global s'aproximen als 2,4 bilions de dòlars anuals per al 2030, una xifra molt superior a la que actualment reben.

Els compromisos de finançament per a l'adaptació han de satisfer les necessitats d'adaptació, que es preveu que superin els 300.000 milions de dòlars anuals per al 2030.

Els fons han de provenir dels països del Nord Global, d'acord amb els principis de responsabilitats comunes però diferenciades, i capacitats respectives, així com amb el principi de "qui contamina, paga".

El finançament climàtic ha de donar suport a enfocaments liderats localment, que responguin a les necessitats i prioritats de dones, infants i joves rurals, pobles indígenes, grups vulnerables, i comunitats que són a la primera línia de la crisi climàtica i de l'acció climàtica.^{lxxii}

En lloc dels mercats de carboni, s'han d'introduir regulacions estatals sòlides per limitar les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle i reduir la producció, especialment a les economies del Nord Global.

Recomanació 3.

Donar suport a una transició global justa

Els països del Nord Global s'han de comprometre a proporcionar finançament realment addicional als països del Sud Global per assegurar una transició justa cap a economies descarbonitzades. Això es pot aconseguir redirigint els subsidis als combustibles fòssils cap a aquests països, cancel·lant deutes sobirans injustos, i imposant impostos als contaminants i als superrics.

Els plans de transició justa han de reconèixer el treball de cures com un requisit essencial per a la transformació de les societats cap a economies de baixes emissions, i han d'incloure polítiques per eliminar les desigualtats de gènere existents.

És necessari finançar i invertir en l'economia de les cures per construir una resiliència climàtica més gran per tal que les comunitats s'hi puguin adaptar.

La crisi energètica actual als països del Sud Global no s'ha de resoldre mitjançant el suport a l'explotació de combustibles fòssils.

Les mesures adoptades a la COP30 no han de perjudicar els drets fonamentals ni els mitjans de vida de les comunitats dels països del Sud Global. Les terres —incloent-hi els territoris dels pobles indígenes, les terres agrícoles i els boscos— han de quedar excloses de l'article 6.4 de l'Acord de París.

La implementació de l'article 6.4 ha d'adoptar normes i procediments compatibles amb una transició justa, equitativa i sostenible, i alinear-se amb els estàndards internacionals i les millors pràctiques pel que fa al dret dels pobles indígenes al consentiment lliure, previ i informat, a la participació i a l'accés a la informació— incloent-hi la informació ambiental.

Recomanació 4.

Reparacions: reivindicar els deutes climàtics, colonials i reproductius per a unes polítiques climàtiques justes

Reconèixer el deute climàtic —definit com la responsabilitat històrica i moral d'aquells que han provocat la crisi climàtica— per implementar reparacions i compensar els danys causats als països i pobles afectats.

Reemborsar i reparar el deute que els països del Nord Global tenen amb els països del Sud Global, un deute que es va acumular durant el passat colonial i que s'ha agreujat amb les dinàmiques neocolonials actuals.

Reconèixer els deutes reproductius, tenint en compte els costos intergeneracionals, de cures, culturals i socials derivats de la crisi climàtica, majoritàriament invisibles i suportats per les dones.

Reconèixer els deutes invisibles en espais com la COP i desenvolupar metodologies per implementar reparacions en les polítiques climàtiques de la CMNUCC. Els governs del Nord Global que, com l'Estat espanyol, es presenten com a líders en la lluita contra el canvi climàtic i les desigualtats, han de ser els primers a fer un pas endavant.

Més enllà de la COP30: avançar cap a reformes sistèmiques

Reformar l'arquitectura financera internacional i revisar completament el sistema del deute són prioritats absolutes per corregir les injustícies relacionades amb l'emergència climàtica. Els estats haurien de donar suport a la creació d'una convenció marc de l'ONU sobre el deute sobirà, que hauria de ser negociat i acordat per tots els estats membres de l'ONU d'una manera equitativa, inclusiva, participativa, responsable i transparent. Una Convenció sobre el Deute de les Nacions Unides hauria d'incorporar:^{boxiii}

Un mecanisme multilateral, just i transparent de resolució del deute sobirà, per tal d'assegurar una reestructuració i cancel·lació del deute suficient de manera que els països deutors puguin complir les seves obligacions internacionals en matèria de drets humans, assolir els objectius de desenvolupament, garantir la igualtat de gènere i implementar les accions climàtiques necessàries.

Principis de préstec i endeutament sobirà responsables, i la promoció de lleis —tant als països creditors com deutors— que garanteixin una gestió transparent i just dels deutes sobirans.

Un nou enfocament dels marcs i anàlisis de sostenibilitat del deute,⁵ assegurant que les avaluacions s'alineïn amb les necessitats de drets humans, climàtiques i de desenvolupament sostenible, incloent-hi avaluacions i auditories ex post i ex ante dels impactes de gènere, drets humans i medi ambient per identificar deutes il·legítims.

Un mecanisme automàtic de cancel·lació del deute que protegeixi els països del Sud Global davant impactes extrems —climàtics, ambientals, econòmics, sanitaris, alimentaris o de seguretat—, així com la promoció de clàusules en els contractes de deute que comparteixin els riscos derivats dels impactes climàtics i altres xocs externs entre creditors i deutors.

Un registre global vinculant del deute per promoure la transparència.

5

L'Anàlisi de Sostenibilitat del Deute (DSA) de l'FMI és el punt de referència mundial per avaluar els riscos del deute sobirà. Fracassa greument a l'hora de tenir en compte els costos de la resiliència climàtica i del desenvolupament sostenible. Com a resultat, moltes economies africanes semblen econòmicament sostenibles sobre el paper —fins que esclata una crisi. Per tant, un estudi recent que utilitza una metodologia DSA millorada (basada en el Marc de sostenibilitat del deute per a països de renda baixa de l'FMI) i que incorpora la despesa relacionada amb el clima i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) revela que "L'any 2023, 15 economies africanes ja havien superat els llindars de solvència. L'any 2029, es preveu que totes —excepte Burkina Faso i Uganda— els superin si s'inclouen les inversions necessàries en matèria de clima i desenvolupament." Segons aquest estudi, Madagascar hauria superat el llindar de solvència durant aquest any, el 2025.

En conclusió, aquesta qüestió no es redueix simplement a contribuir financerament a través del finançament climàtic com a forma de restitució o reparació. També es tracta d'adoptar un enfocament descolonial que connecti l'alleujament del deute amb els objectius climàtics i de desenvolupament, ajudant els països del Sud Global a escapar de la trampa del deute i del clima, i preparant el camí cap a un sistema financer global més sostenible i just. Les reformes sistèmiques són essencials per trencar el cercle viciós del deute i la vulnerabilitat climàtica al Sud Global, alliberant recursos per als serveis públics essencials i per a una transició justa. En aquest sentit, les solucions climàtiques han d'abordar les causes estructurals; en cas contrari, es perpetuaran les falses solucions i els mecanismes propis del sistema capitalista financer que beneficien uns pocs a costa de la majoria. A la COP30, els governs s'haurien de comprometre amb solucions climàtiques valentes i transformadores per superar els múltiples reptes actuals i fer un pas endavant cap a la centralitat de la vida de les persones i el benestar del planeta.

En solidaritat amb Gaza

Les sessions de la CMNUCC no poden existir de manera aïllada. Tot i que aquests espais estan dedicats a impulsar l'acció climàtica, estan intrínsecament lligats a les lluites més àmplies pels drets humans i la prevenció d'atrocitats. Els estats, com molts països europeus, no poden proclamar-se defensors de la justícia climàtica mentre romanen en silenci davant un genocidi que s'està produint en temps real. La justícia climàtica és buida de significat si no està arrelada en la protecció de la dignitat i la vida humanes.

Imatge 8:
Bako Harry Rakotondratompo.
Pexels

Bibliografia

- i Sherfinski, David (2025). *Trump's team weighs COP attendance, but influence looms either way*. Disponible en línia: <https://www.context.news/climate-risks/trumps-team-weighs-cop-attendance-but-influence-looms-either-way>.
- ii Organització Meteorològica Mundial, nota de premsa (octubre 2025). *Carbon dioxide levels increase by record amount to new highs in 2024*. Disponible en línia: <https://wmo.int/news/media-centre/carbon-dioxide-levels-increase-record-amount-new-highs-2024>.
- iii UNCTAD (2025). *A world of debt. Report 2025*. Disponible en línia: <https://unctad.org/publication/world-of-debt>.
- iv [Erlassjahr.de](https://erlassjahr.de) (2024). *Global Sovereign Debt Monitor 2024*. Disponible en línia: <https://erlassjahr.de/wordpress/wp-content/uploads/2024/04/GSDM24-online.pdf>.
- v Fons Monetari Internacional (2025). *Fiscal Policy under Uncertainty. Report April 2025*. Disponible en línia: <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2025/04/23/fiscal-monitor-April-2025>.
- vi Vegeu UNCTAD (2025).
- vii ActionAid (2021). *THE PUBLIC VERSUS AUSTERITY: Why public sector wage bill constraints must end*. Disponible en línia: <https://actionaid.org/publications/2021/public-versus-austerity-why-public-sector-wage-bill-constraints-must-end?msclkid=30a59d97a92411ecba815418a74cd1e4#downloads>.
- viii Fresno, Iolanda (2020). *Una historia de dos emergencias. La interacción de la deuda soberana con las crisis climáticas en el Sur Global*. EURODAD. Disponible en línia: <https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/eurodad/pages/1945/attachments/original/1613034139/climate-and-debt-SP.pdf?1613034139>.
- ix ActionAid (2023). *The Vicious Cycle: Connections Between the Debt Crisis and Climate Crisis*. Disponible en línia: https://actionaid.org/sites/default/files/publications/The_vicious_cycle.pdf.
- x República de Madagascar (2016). *Madagascar Intended Nationally Determined Contribution*. Disponible en línia: <https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/Madagascar%20INDC%20Eng.pdf>.
- xi Fresno, Iolanda i Crotti, Ilaria (2022). *L'emergència climàtica i el deute ofeguen les petites illes-estat*. Disponible en línia: <https://directa.cat/lemergencia-climatica-i-el-deute-ofeguen-les-petites-illes-estat/>

- xii Pérez, Alfons (2021). *Pactes Verds en temps de pandèmies. El futur es disputa ara*. Observatori del Deute en la Globalització (ODG). Disponible en línia: <https://odg.cat/publicacio/pactes-verds-pandemies/>.
- xiii Vegeu Pérez (2021).
- xiv Custodio, Clàudia (2025). *Neocolonialisme en nom de la transició verda. La mineria de terres rares a Madagascar*. Observatori del Deute en la Globalització (ODG). Disponible en línia: <https://odg.cat/publicacio/neocolonialisme-en-nom-de-la-transicio-verda-la-mineria-de-terres-rares-a-madagascar/>
- xv Vegeu Custodio (2025).
- xvi Erlassjahr.de (2024). *Global Sovereign Debt Monitor 2024*. Disponible en línia: <https://erlassjahr.de/wordpress/wp-content/uploads/2024/04/GSDM24-online.pdf>.
- xvii Dengler, Corinna (2025, acceptat/a premsa). "Invisible Debts: A Feminist Ecological Economics Approach to Debts from Below." *Feminist Economics*.
- xviii Haiven, Max (2020). *Revenge Capitalism: The Ghosts of Empire, the Demons of Capital, and the Settling of Unpayable Debts*. Pluto Press, Londres.
- xix Vegeu Haiven (2020).
- xx Observatori del Deute en la Globalització (2003). *Deuda ecològica ¿Quién debe a quién?* ICARIA editorial, Barcelona.
- xxi Fanning, Andrew i Hickel, Jason (2023). "Compensation for atmospheric appropriation". *Nature Sustainability* vol. 6, p. 1077-1086 (2023). Disponible en línia: <https://www.nature.com/articles/s41893-023-01130-8.pdf>.
- xxii Debt Justice (2022). *Colonialism and debt. How debt is used to exploit and control*. Disponible en línia: <https://debtjustice.org.uk/wp-content/uploads/2022/08/Colonialism-and-Debt-briefing.pdf>.
- xxiii Illumination (2023). *Haiti's Debt to France*. Disponible en línia: <https://medium.com/illumination/haitis-debt-to-france-338bdab8dfa8>.
- xxiv Alexander Nahum Sack (1927). *Les effets des transformations des États sur leurs dettes publiques et autres obligations financières*. Disponible en línia en francès: https://www.cadt.m.org/IMG/pdf/Alexander_Sack_DETTE_ODIEUSE.pdf.
- xxv Organització Internacional del Treball (2018). *Care Work and Care Jobs for the Future of Decent Work*. Geneva: OIT. Disponible en línia: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40dgreports/%40dcomm/%40publ/documents/publication/wcms_633135.pdf.

xxvi Pérez Orozco, Amaia (2014). *Subversión feminista de la economía*. Traficantes de sueños, Madrid.

xxvii Akbulut, Bengi (2023) "A Feminist Degrowth" en Corinna Braun-Munzinger i Patrick Zuell, eds. *Beyond Growth? Alternative Models for Economic Development*, 26-37. Bonn: GIZ. Disponible en línea: <https://www.giz.de/expertise/downloads/giz2023-en-BGR-7-chapter.pdf>.

xxviii Grup del Banc Mundial (2025). *Madagascar Poverty and Equity Brief*. Disponible en línea: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099703304212517450>.

xxix IFAD (2025). *Madagascar*. Disponible en línea: <https://www.ifad.org/en/w/countries/madagascar>.

xxx Colby College (1996). *History and Current Crisis of Deforestation (Madagascar)*, revisat per Alane O'Connor. Disponible en línea: <https://personal.colby.edu/personal/t/thtieten/defor-mad.html>.

xxxi Jubilee Debt Campaign (2021). *Guía para entender y acceder a la información sobre deuda*. Disponible en línea: <https://odg.cat/es/publicacion/guia-entender-deuda/>.

46

xxxii EURODAD (2024). *UN framework convention on sovereign debt. Building a new debt architecture for economic justice*. Disponible en línea: https://assets.nationbuilder.com/eurodad/pages/4688/attachments/original/1729260399/01_debt-architecture-briefing-EN-oct18.pdf?1729260399.

xxxiii Civil Society FfD Group (2021). *Submission to the UN Independent Expert on foreign debt and human rights on "International debt architecture reform and human rights"*. Disponible en línea: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/IEDebt/Int-debt-architecture-reform/Civil-Society-FfD-group-input-IDAreform-EN.pdf>.

xxxiv Unió Africana (2025). *Declaration of the African Union Conference on debt (Lomo, Togo)*. Disponible en línea: https://au.int/sites/default/files/documents/44785-doc-EN_Draft_Zero_Declaration_AU_Conference_on_Debt_Final.pdf.

xxxv Initiative for Policy Dialogue (2025). *Executive Summary of The Jubilee Report*. Disponible en línea: <https://ipdcolumbia.org/wp-content/uploads/2025/08/Executive-Summary-of-Jubilee-Report.pdf>.

xxxvi African Leaders Debt Relief Initiative (2025). *The Cape Town Declaration*. Disponible en línea: <https://www.tralac.org/documents/resources/external-relations/g20/5834-the-african-leaders-debt-relief-initiative-cape-town-declaration-27-february-2025/file.html>.

xxxvi Direction générale du Trésor Public Malagasy (2025). *Bulletin statistique de la dette*.

xxxviii Vegeu FMI (2025).

xxxix Vegeu FMI (2025).

xl Vegeu FMI (2025). [Table 11. Madagascar: Projected External Borrowing Program, on a Contractual Basis.](#)

xli Vegeu FMI (2025).

xlii Banc Mundial (2024). *Madagascar Gender Assessment: Understanding the Challenges and Opportunities for Greater Empowerment of Women and Girls in Madagascar*. Disponible en línea: <https://www.worldbank.org/en/country/madagascar/publication/madagascar-afe-gender-assessment>.

xliii Chiponda, Melania i Songonle, Anne (2023). *A Feminist Analysis of the Triple Crisis: Climate Change, Debt, and COVID-19 in Zimbabwe and Kenya*. Feminist Action Nexus for Economic and Climate Justice. Disponible en línea: https://wedo.org/wp-content/uploads/2023/07/ActionNexus_TripleCrisisBrief_EN.pdf.

xliv Govern de la República de Madagascar (2024). *Madagascar's Intended Nationally Determined Contribution*. Disponible en línea: <https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/Madagascar%20INDC%20Eng.pdf>.

47

xlvi Fons Monetari Internacional (2022). *Republic of Madagascar: Rapport d'assistance Technique—Programme d'évaluation Macroéconomique du Climat*. IMF Country Report N°22/342. Disponible en línea: <file:///Users/nicola/Downloads/null-002.2022.issue-342-fr.pdf>.

xlvi Action Aid, APMDD, Christian Aid, Climate and Community Institute, Debt Justice, Latindad, MenaFem (2024). *Briefing: Debt Swaps won't save us: The urgent need for debt cancellation and grant-based climate finance*. Disponible en línea: <https://actionaid.org/publications/2024/debt-swaps-wont-save-us-urgent-need-debt-cancellation-and-grant-based-climate>.

xlvii Debt Justice (2023). *Lower income country debt payments to hit highest level in 25 years*. Disponible en línea: <https://debtjustice.org.uk/press-release/lower-income-country-debt-payments-set-to-hit-highest-level-in-25-years>.

xlviii Oxfam International (2025). *Climate Finance Shadow Report 2025. Analysis progress on climate finance under the Paris Agreement*. Disponible en línea: <https://oxfam.app.box.com/s/m9iyzfrygsg16tm8od7y4jtnjuju6h>.

xlix Per exemple, Fresnillo, Iolanda (2023). *Miracle or mirage: are debt swaps really a silver bullet?* Disponible en línea: <https://assets.nationbuilder.com/eurodad/pages/3225/attachments/original/1701693052/debt-swaps-report-final-dec04.pdf?1701693052>.

- I Ecofin Agency (2024). *Five African Nations Set for World's First Joint Debt-for-Nature Swap*. Disponible en línia: <https://www.ecofinagency.com/finance/0110-45956-five-african-nations-set-for-world-s-first-joint-debt-for-nature-swap>.
- li 2424.MG (2025). *Rindra Rabarinirinarison plaide pour l'annulation de dettes en s'engageant à les convertir en des programmes d'adaptation aux changements climatiques*. Disponible en línia: <https://2424.mg/rindra-rabarinirinarison-plaide-pour-lannulation-de-dettes-en-sengageant-a-les-conver-tir-en-des-programmes-dadaptation-aux-changements-climatiques/>.
- lii World Wild Fund (2003). *Madagascar's experience with swapping debt for the environment. Debt-for-Nature Swaps and Heavily Indebted Poor Country (HIPC) Debt Relief*. Disponible en línia: <https://www.cbd.int/financial/debtnature/madagascar-debtdev.pdf>.
- liii SOMO (2024). *Facing the facts: carbon offsets unmasked. A series of articles debunking the most frequently used corporate myths about carbon offsets*. Disponible en línia: <https://www.somo.nl/facing-the-facts-carbon-offsets-unmasked/>.
- liv Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (2025). *Carbon Markets*. Disponible en línia: <https://www.unep.org/topics/climate-action/climate-finance/carbon-markets>.
- lv Banc Mundial (2024). *Global Carbon Pricing Revenues Top a Record \$100 Billion*. Disponible en línia: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/05/21/global-carbon-pricing-revenues-top-a-record-100-billion>.
- lvi Vegeu SOMO (2024).
- lvii Guizar-Coutiño, Alejandro; P. G. Jones, Julia; Balmford, Andrew; Carmenta, Rachel i Coomes, David A. (2022). *A global evaluation of the effectiveness of voluntary REDD+ projects at reducing deforestation and degradation in the moist tropics*. Society for Conservation Biology. Disponible en línia: <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/cobi.1397>.
- lviii Human Rights Watch (2024). *Carbon Offsetting's Casualties. Violations of Chong Indigenous People's Rights in Cambodia's Southern Cardamom REDD+ Project*. Disponible en línia: <https://www.hrw.org/report/2024/02/29/carbon-off-settings-casualties/violations-chong-indigenous-peoples-rights>.
- lix Lang, Miriam, Manahan, Mary Ann i Bringel, Breno (2024). *The Geopolitics of Green Colonialism. Global Justice and Ecosocial Transitions*. Pluto Press, Londres. Disponible en línia: <https://www.plutobooks.com/product/the-geopolitics-of-green-colonialism/>.
- lx Lyons, Kriston i Westoby, Peter (2014). "Carbon colonialism and the new land grab: Plantation forestry in Uganda and its livelihood impacts". *Journal of Rural Studies* 36:13–21. Disponible en línia: <https://www.researchgate.net/pub->

lication/263892703 Carbon colonialism and the new land grab Plantation forestry in Uganda and its livelihood impacts.

lxi Youth Network for Sustainable Development (YNSD) i CRAAD-OI (2023). "Rapport d'enquête relatif a l'évaluation du programme pilote REDD+ «Ati Ala Atsinanana». Communes rurales du district de Brickaville: Ambohimanana, Maros-eranana, Fetraomby". Informe no publicat.

lxii Brimont, Laura i Leroy, Maya (2018). "Le mécanisme REDD+ et les projets pilotes à Madagascar: d'un idéal incitatif à la réalité des dispositifs de gestion". En *Natures Sciences Sociétés* 2018/3 (Vol. 26), p. 308-319. Éditions EDP Sciences. Disponible en línia: https://www.nss-journal.org/articles/nss/full_html/2018/03/nss180043/nss180043.html.

lxiii Vegeu Brimont L. i Leroy M. (2018).

lxiv Randriamaro, Zo (2004). *Ecofeminist Costs Analysis of the Climate Crisis in Toliara. Case study report*. WoMin i CRAAD-OI. Disponible en línia: <https://craa-doimada.com/ecofeminist-costs-analysis-of-the-climate-crisis-in-toliara-study-report/>.

lxv Williams, Fiona (2024). "Centring Reparation, Intersectionality and Interdependence in Feminist Climate Justice". *Feminist Climate Justice Think Pieces No. 1*. UN WOMAN. Disponible en línia: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-10/feminist-climate-justice-think-pieces-01-reparation-intersectionality-and-interdependence-en.pdf>.

lxvi UNFCCC (2025). *DRAFT CONCLUSIONS on SBSTA agenda item 8 / SBI 62 agenda item 8. United Arab Emirates just transition work programme. Version 25/6/2025*. Disponible en línia: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/JTWP_dt_sb62_01.pdf.

lxvii Comissió Europea (2021). *The Just Transition Mechanism: making sure no one is left behind*. Disponible en línia: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism_en.

lxviii Bregolat, Joana (2021). *On és la justícia global en els pactes verds? Propostes per uns pactes verds globals i internacionalistes*. Observatori del Deute en la Globalització (ODG). Disponible en línia: https://odg.cat/wp-content/uploads/2021/11/Pactos_Verdes_Globales.pdf.

lxix Zaehring et al. (2024). *How are large-scale extractive industries affecting progress toward the sustainable development goals in Madagascar? Perceived social-ecological impacts of mining investments*. Disponible en línia: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666049024000173>.

lxx Vegeu Zaehring et al. (2024).

lxxi Organització Mundial de la Salut (2015). *Madagascar Data*. Disponible en línia: <https://data.who.int/countries/450>.

lxxii WoMin (2024). *Building the Right to Say NO to safeguard women's rights to land and natural resources in East Africa*. Disponible en línia: <https://womin.africa/wp-content/uploads/2025/06/Building-the-R2SayNO-in-East-Africa-FINAL-ENG-3.pdf>.

lxxiii Civil Society Financing for Development Mechanism (2025). *DEBT AND DEBT SUSTAINABILITY. Civil Society FfD Mechanism Submission to FfD4 Elements Paper*. Disponible en línia: <https://www.datocms-assets.com/120585/1734106991-debt-cs-ffd-mechanism-submission-to-ffd4-elements-paper.pdf>

